

Hus-Hussite Themes and Other Repertoire in the Manuscript Songbook “Písně Baborovy” (Babor’s Songs)

Viktor Velek

Abstract: The study deals with a manuscript source, the content of which was heretofore known only to a small extent thanks to J. V. Šmejkal’s book *Píseň písní národu českého* (Song of Songs of the Czech Nation, 1935). The collection known as “Písně Baborovy” (Babor’s Songs) was rediscovered by the author in the collections of the Czech Museum of Music, and he focused on summarising existing information about the songbook and introducing the authors (including the Babor family tree) and the notated repertoire in it, which he examines from the perspective of a musical historiographer. There is a detailed probe of the source’s Hus-Hussite elements. At its conclusion, the study outlines the manuscript’s importance in the context of similar sources (printed and manuscript).

Key words: social song, Czech National Revival, songbook, Hussitism, 1848, Babor

Perhaps all historical research, whether general or specialised, has at some time encountered a reference to a source that is interesting but that has not been sufficiently identified in a book or a study with a precise title or shelf mark. Naturally, this is a serious obstacle to the further use of the information because it cannot be verified or placed in a broader context, nor is it possible to rule out obfuscation (or even a forgery), etc. In the literature on the history of the Czech national anthem, one such source is a manuscript songbook to which attention was apparently first drawn by the journalist, poet, prose author, librettist, translator, radio personality, stage director, author of radio dramas, and polyglot Jaromír Václav Šmejkal in his book *Píseň písní národu českého* (Song of Songs of the Czech Nation, 1934).¹ That is one

The study was made possible through funding from the Czech Science Foundation, project EXPRO 19-28306X *Old Myths, New Facts: Czech Lands in the Centre of 15th-century Music Developments*.

1) Jaromír Václav Šmejkal (1902–1941) even found his way, along with his book, into the script of the musical *Z monarchie do republiky* (From the Monarchy to the Republic), performed in 2018 on the occasion of the 100th anniversary of the founding of Czechoslovakia at Ostrava’s Peace Theatre by students and teachers from Ostrava University together with several professional actors from Ostrava’s theatres.

of the few shortcomings of this otherwise exceptional book, which still remains very useful and in some ways unsurpassed.

Šmejkal introduces the songbook in chapter VII (*Nové sloky na starý nápěv* – New stanzas to an old melody). In the introduction, he begins by shedding light on the method of categorising the collected material. The passage of importance for this study is devoted to variants and paraphrases.² The following paragraphs then give a brief, chronological presentation of the oldest paraphrases: first Pick’s (*the first romantic paraphrase*, 1837), then Klácel’s (*the first regional, “Moravian” version*, 1838), and finally Neumann’s (*the first regional “Bohemian” variant*, 1850),³ interesting for its seventh stanza with its Hus-Hussite orientation, and also finally two variants of the Czech anthem included in the collection *Básně* (Poems) by the priest Josef Tichý.⁴ These are very important for a comparison with the manuscript songbook, which is the subject matter of this study. In the case of Tichý’s variant, Šmejkal sees greater importance not in the case of no. I *Kde vlast’ je má?*, but in no. XXVI *Má vlast’ (Kde vlast’ je má? Kde domov můj?)*. Here, Šmejkal reminds us that number XXVI, very popular in its day, is related to an older version found in an old book of Czech and German songs written in the hand of Eduard Svoboda, a friend of Karel Havlíček Borovský from the days of his studies at the grammar school in Německý Brod.⁵ Šmejkal was also critical of the number of deviations in Svoboda’s text from the transcription that we find in the book *Kde domov můj?* (1934) by Professor Ferdinand Střejček.⁶ The validity of this presentation of variants is important not only for the recording of incidences, but also for understanding how they are interrelated. According to Šmejkal: “I also found all of the stanzas and paraphrases from Svoboda’s songbook in the songbook *Písň Baborowy psany v Vidni 1838*’ (Babor’s Songs Written in Vienna in 1838); that is a notebook into which from that year the master tailor Petr Babor; father of the famous ‘French horn master’ [Zdeněk] Babor from the orchestra of the National Theatre in Prague, made copies of popular German songs, which were supplemented from 1840 by his friend Bušta [Bašta] with Czech songs that were patriotic and harshly anti-German.”⁷ It should be noted that the surname in the songbook can also be read as Bašta! Šmejkal continued by describing two paraphrases of the hymn in this source, adding that the songbook “[...] is the property of the National Museum, [...]”.⁸ And now I shall return to the beginning

2) ŠMEJKAL, Jaromír Václav: *Píseň písní národu českého* (Song of Songs of the Czech Nation), A. Neubert, Praha 1935, p. 116 (hereinafter ŠMEJKAL).

3) NEUMANN, Pantaleon – KAVÁN, František – PROCHÁZKA, Josef: *Zpěvník pro mládež československou. I. svazek* (Songbook for Czechoslovak Youth, vol. I), J. Pospíšil, Praha 1850. Neumann was the author of the texts, and Kaván and Procházka are associated with the melodies.

4) TICHÝ, Josef: *Básně* (Poems), K. Jeřábková, Praha 1852.

5) Eduard Svoboda (ca. 1820? – 1912?).

6) STŘEJČEK, Ferdinand: *Kde domov můj? Vysvětlení československé státní hymny. Její vznik a význam. K oslavě 100. výročí vzniku národní hymny (1834–1934)* (Where Is My Home? An Explanation of the Czechoslovak National Anthem. How It Was Created and Its Importance. In Celebration of the 100th Anniversary of the Creation of the National Anthem, 1834–1934), Maticе divadelní, Praha 1934. Střejček’s notation also includes a stanza on the topic of Hussitism.

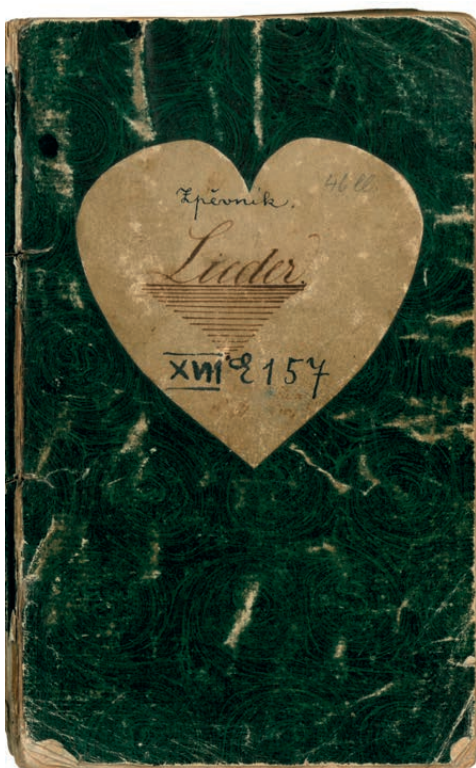
7) ŠMEJKAL, op. cit. in footnote no. 2, p. 117.

8) Ibid.

of the study: Šmejkal unfortunately does not give sufficient localising information about the songbook when it is mentioned further on.⁹ This was apparently the main reason why we encounter only “Babor after Šmejkal” in literature about the Czech anthem; see e.g. the chapter conceived as an appendix and titled *Některé obměny a parafráze písně Kde domov můj?* (Some variants and paraphrases on the song Where Is My Home?), which constitutes the conclusion of the proceedings from a symposium on the Czech anthem held in 1993.¹⁰

In some of my studies, I have also limited myself to merely citing material as “drawn from Šmejkal”,¹¹ but I was still hoping that the songbook would be found. The discovery was made by chance in the study room of the National Museum – Czech Museum of Music when I was doing research on the song repertoire of the revolutionary year of 1848. Matching content began to be indicated by a card catalogue entry with the heading “Songbook (shelf mark XVII E 157). Containing song texts from the 1830s and 1840s. Where is my home with 11 stanzas. Songs about Žižka, Germans, priests, officials, Jews. 40 pages. Ms. 1838 and 1840. 8°. (Very interesting, cutting satirical comments, like those by Havlíček).” As you can see, there is no mention of Babor or Bušta/Bašta!

The discovery of the source made possible this first basic description of the songbook, identification of the songs, and determination of information about the two men Babor and Bušta/Bašta. Another dimension of the discovery is a chance to try to define the songbook’s importance in the context of sources and literature on the music of the revolutionary year

Front cover of the songbook “Písně Baborovy” (Babor’s Songs) / Přední desky zpěvníku „Písně Baborovy“ NM-ČMH XVII E 157

9) Ibid. Babor’s songbook is mentioned on pp. 117, 118, 136, 137, 140, 181, and 185.

10) *Locus amoenus – Místo libezné. Sborník příspěvků* (Locus Amoenus – A Lovely Place. A Compendium of Studies), ed. Jiří Šubrt – Jiří K. Kroupa, KLP, Praha 1994, p. 70 (hereinafter *Locus*). There is a copy of one of Babor’s variants and also one from Svoboda’s songbook (1841), and verses by Tichý and Klácel are included.

11) VELEK, Viktor: *Druhý život Mistra Jana Husa a husitství v české a světové hudbě – revoluční rok 1848 / Second Life of Master Jan Hus and Hussitism in the Music of the Czech Lands and Around the World – The Revolution of 1848*, *Musicalia*, vol. 9, 2017, nos. 1–2, pp. 29, 30, 44, 45; VELEK, Viktor: *Die tschechische Nationalhymne Kde domov můj? im tschechischen Wien*, *Musicologica Austriaca*, vol. 28, 2009 = *Musik und Identität – Beiträge zur Musikgeschichte Zentraleuropas*, eds. Barbara Boisits – Cornelia Szabó-Knotik, Edition Praesens, Wien 2010, pp. 125–127; VELEK, Viktor: *Where Is My Home? The Czech National Anthem: Its Problems, Controversies, and Strengths*, *Polski Rocznik Muzykologiczny*, vol. 29, 2021, p. 187.

of 1848. I have established as one of the individual goals the conducting of a survey into a selected topical section of the songbook, i.e. the Hus-Hussite songs that it contains.

Now let us return to the aforementioned information about persons connected with the songbook. First, we shall focus on the Babor family:

<p>Martin Babor ca. 1738 – 26 May 1795 Prague master tailor and carrier in Prague</p>			
<p>František Babor ? 1789 Prague – ca. 1830 Cottondrucker/cotton printer, Tuchmacher/clothier married on 9 Feb. 1812 Prague-Old Town</p>			
<p>Anna Kiliánová 1789 or 1791 Prague – 21 Nov. 1839 Prague washerwoman, daughter of a cotton printer</p>			
<p>Petr Josef Babor 25 Aug. 1818 Prague – 19 Feb. 1887 Prague master tailor, municipal servant, Prague burgher, one of ten siblings</p>	<p>married on 14 Feb. 1854 Prague-Smíchov</p> <p>married on 25 Nov. 1857</p>	<p>Barbora Marie Novotná 2 Dec. 1828 Prague – 20 May 1856 milkmaid</p> <p>Kateřina/Katharina Žižková/Zischka 11 Aug. 1831 – 14 May 1921 midwife <i>her father: Jan Nepomuk Žižka</i> ? – before 1857 <i>her mother: Barbora Žižková, née Bubníková</i> 1810 – 12 Mar. 1875¹² <i>her sisters: Marie Reneltová, Anna Götzová</i> <i>her brothers:</i> Jan Žižka Gabriel Matěj/Matthias Žižka/Zischka 24 Mar. 1833 – 29 Jan. 1889 entrepreneur, Czech patriot (incl. leadership in the Prague Sokol chapter and the Association for Construction of the National Theatre in Prague)</p>	
<p>Vladimír Petr Babor¹³ 7 Mar. 1855 Prague – 9 Oct. 1918 woodcarver, Prague Sokol custodian and pensioner, member of the Hálek Reading and Entertainment Society in Prague</p> <p>married on 20 Jan. 1883 Karlín Marie Krásová 31 May 1861 Zdebuzeves – ? 20 Oct. 1921 Prague</p> <p><i>daughter: Jaroslava (1883 – ?)</i></p>	<p>Zdeněk Gabriel Babor 13 July 1858 Prague – 8 Aug. 1940 Farbendrucker, (military) musician</p> <p>married on 18 Dec. 1937 in Prague Barbora Bodmannová, 19 July 1894 Strachotín (Hustopeče) – after 1946</p>	<p>Jaroslav Václav Babor 26 June 1861 – 8 Aug. 1907¹⁴ merchant, materialist, active member of the Prague Sokol chapter (1879 – ?1883)</p>	<p>Otakar Gabriel Babor 25 Feb. 1873 – 17 Jan. 1927 postal assistant, musician with the 11th Infantry Regiment in Innsbruck</p> <p>married on 22 Sept. 1907 in Prague Berta Sýkorová 4 July 1886 – ?</p> <p><i>daughter: Sidonie/Zdeňka</i> 1908 Prague – ? <i>son: Jaroslav</i> (1910 Kolín – ?)</p>

12) [Obituary], Posel z Prahy (News from Prague). Občanské noviny a věstník národo-hospodářský, 12 Mar. 1875, no. 60, p. 4 (died at age 65).

13) Recorded in Renáta Tyršová's reminisces of the first Sokol masquerade ball in Prague in 1865: *Renáta Tyršová o prvních šibřinkách* (Renáta Tyršová Reports on the First Costume Ball), Rozkvět, vol. 15, 10 Mar. 1922, no. 5, pp. 150, 151; YKNIŘBIŠ, Polední list, vol. 14, 28 Jan. 1940, no. 27, p. 13.

14) [Obituary], Národní listy, vol. 47, 10 Aug. 1907, no. 219, p. 7.

Petr Babor had a relatively important standing in Prague as a master tailor. From the daily press, we know that as a representative of the First Tailor's Union he supported the establishment of the Civic Savings Bank (Občanská záložna) in Prague near the Our Lady of the Snows Franciscan Monastery in 1867.¹⁵ He even became the chairman of the union, which qualified him to serve as a substitute committee member of the newly founded First Civic Savings Bank of Prague.¹⁶ His patriotic activities are also relatively well documented. He was able to combine his profession with support for the theatre: this is shown by the response of the Union to a brochure by Karel Frič,¹⁷ in 1864 Jaroslav Pacovský drew renewed attention to the reaction in the form of a letter and the sending of 25 guldens.¹⁸ Petr Babor was also a prominent figure in the Prague Sokol chapter. For example, in 1862 he was an auditor and bookkeeping supervisor,¹⁹ and a year later he became a member of the entertainment committee. We even find a photograph of him in the Sokol journal.²⁰ He was also one of the supporters of the Czech National Theatre, and one of the forms taken by his patronage was money he and his wife Kateřina donated.²¹ She also appears on a list of donors who supported various national events like the "National Lottery for Zdeňka Havlíčková" or "fundraising for victims of fire". This involved knitted wool gloves, a decorative sewing case, etc.

So far, we know little about the education and personal life of **Zdeněk/Zděněk Babor**. He served in the military from 1877 to 1881 (with either the 74th or the 77th Infantry Regiment). His professional designation as a "Farbendrucker" shows that, like his father, he too worked in the field of tailoring and textiles. We know nothing about his activities from 1881 to 1885 between his return from military service and the beginning of his employment in the orchestra of the National Theatre in Prague. He married only once, and it is worth noticing that at nearly 80 years of age he married a woman about 35 years younger than him. From official documents, we know that in 1946 she was expelled as a citizen of German nationality. We find more reports about Zdeněk Babor in connection with his musical activities as a French horn player in the theatre orchestra. In 1926 he celebrated 40 years of activity in that ensemble: from 1885 to 1894 in the trumpet-bugle section and from 1895 to 1925 in the French horn section. According to official records, as of 31 July 1918 he had been serving for 33 years and 7 months. In June 1925 he was granted a pension, and by 1 July 1925 he had been working for 40 years and 6 months. Occasionally he appeared with other

15) *Stran pražských záložen* (About Prague's Saving Banks), *Posel z Prahy*, vol. 8, 23 Jul. 1867, no. 88, p. 400.

16) *Ustavující hromada první občanské záložny pražské* (The General Assembly Establishing the First Civic Savings Bank of Prague), *Posel z Prahy*. Občanské noviny, 24 Aug. 1869, no. 101, p. 3.

17) FRIČ, Karel Jan: *Stavme velké Národní divadlo* (Let Us Build a Great National Theatre), Nákladem Karla Friče, Praha 1864.

18) PACOVSKÝ, Jaroslav: *Historie budovy Národního divadla* (History of the Building of the National Theatre), Panorama, Praha 1983, p. 55 (reprinting of a letter with the signature of Petr Babor).

19) *Památník vydaný na oslavu dvacetiletého trvání tělocvičné jednoty Sokola Pražského* (Memorial Published to Celebrate 20 Years of the Prague Sokol Gymnastics Union), Sokol Pražský, Praha 1883, pp. 188, 189.

20) SCHEINER, J. [Josef]: *K našemu jubileu* (On Our Jubilee), Sokol, vol. 48, 1922, no. 3, p. 50 (photo).

21) *Zasláno* (Sent), *Národní listy*, vol. 2, 3 Mar. 1862, appendix to no. 52, p. 2; *Seznam dobrovolných příspěvků ve prospěch velkého národního divadla upsaných a složených... (V. výkaz)* (List of Voluntary Donations Towards Building a Great National Theatre Registered and Deposited... [Statement V]), *Národní listy*, vol. 5, 1865, p. 18.

French horn players from the orchestra in a quartet or other groups within the framework of the theatre’s dramaturgy:

Monday, 28 Nov. 1887 benefit concert for Leopold Stropnický	Rudolf Nováček: <i>Lovecká</i> (A Hunting Song). For French horn quartet. Players: Janoušek, Uhýrek, Babor, Forster
Friday, 8 Mar. 1901 on an evening programme	Johannes Brahms: <i>Es tönt ein voller Harfenklang – Der Gärtner – Gesang aus Fingal</i> . Three choruses accompanied by harps and two French horns. Women’s choir of the opera, Josef Šollar (harp), Zdeněk Babor and Ant. Peroutka (French horns)
Tuesday, 11 Apr. 1916 Friday, 14 Apr. 1916 “Mozart evening”	Wolfgang Amadeus Mozart: <i>A Musical Joke</i> for two violins, viola, contrabass, and two French horns (KV 522). French horns: Ludvík Reisner and Zdeněk Babor

Babor also appeared on concerts of his own with his colleagues from the theatre orchestra, mainly from 1893 to 1908, not only in Prague, but also in other cities.

Babor is also associated with the Czech Philharmonic. In his thesis, Tomáš Kolář writes that Babor belonged to that orchestra from 1896 until 1901.²² It was founded in 1896 with membership from the theatre orchestra, and its mission was to give symphonic concerts. In 1901 the orchestra was disbanded because of a lengthy strike. Babor was one of the players who did not return to the orchestra. Those who did return formed the basis of the separate Czech Philharmonic (independent of the National Theatre).

We also encounter Babor’s name in the history of audio broadcasting. In early 1890, when the new powder microphone was being tested on the telephone line between Vienna and Prague, a concert was broadcast from Prague, and among the performers were “[...] *also one of the outstanding female pupils of the school of Mr. Pivoda and Mr. Babor, a member of the orchestra of the National Theatre.*”²³ Babor not only played in the “golden chapel” of the National Theatre, but also served as a member taking part in the activities of the committee for the National Theatre Members’ Society for the Support of Orphans and Widows. Zdeněk Babor was also in demand as a player outside of the theatre orchestra. We find him, for example, among those who played on 25 Dec. 1896 at the premiere performance of the *Missa Jubilaei* (Op. 2) by Eduard Tregler.²⁴ Babor was also active as a teacher of the French horn at the Czechoslovak Piano Academy (1899, 1900).

Like his father, Zdeněk Babor did not distance himself from patriotic events. Among other things, in 1894 he was an active member of the Society for the Erecting of a Monument to Jan Hus in Prague. He also maintained contacts with well-known figures. One, for example, was the author Ignát Herrmann (1854–1935), whom he congratulated on his 70th birthday.²⁵ The world-famous opera singer Karel Burian (1870–1924) held a place of key importance on Babor’s list of

22) KOLÁŘ, Tomáš: *Skupina lesních rohů České filharmonie* (French Horn Section of the Czech Philharmonic), thesis, Janáček Academy of Performing Arts, Brno 2012, p. 48.

23) *Zkouška s novým mikrofonom* (Testing a New Microphone), *Plzeňské listy*, vol. 26, 23 Jan. 1890, no. 1, p. 3.

24) The composition was written for mixed choir accompanied by organ (obligato), 2 trumpets and 3 trombones (ad lib), and a year later it was issued in print by the Prague music publisher Fr. A. Urbánek.

25) *U Ignáta Herrmanna po oslavě 70. narozenin* (With Ignát Herrmann after Celebrating His 70th Birthday), *Národní listy*, vol. 64, 15 Aug. 1924, no. 225, p. 2.

friends. Babor is often mentioned in literature about Burian. The reason for this was that Zdeněk Babor played the role of an important intermediary in Burian's life. He introduced Burian not only to Moritz Wallerstein (1847–1906), who was then regarded as the best teacher in Prague,²⁶ but also to the conductor of the National Theatre Mořic Anger.²⁷ *“But the actual discoverer of that splendid voice, still lyrical in expression and sound back then, was a horn player from the National Theatre in Prague, Zdeněk Babor. He even lent him 36 guildens for his first travel expenses.”*²⁸ The book by J. V. Hradčanský from 1928 is a valuable source of information.²⁹ The author writes that Zdeněk Babor “[...] *was actually the person responsible for Burian giving up his law studies and starting to prepare himself for the theatre. He is the son of the Prague townsman Fr. [sic, recte Petr] Babor, a master tailor who was with Jindřich Fügner in the first committee of the Prague Sokol chapter; towards the end of his life, Zdeněk's brother Vladimír was the custodian of the Sokol mother chapter.*”³⁰ In this book we also find photographs of Babor³¹

Jan Makovský (sitting) and Zdeněk Babor (standing) / Jan Makovský (sedí) a Zdeněk Babor (stojí)

Reprinted photograph / Přetisk fotografie

In: Hradčanský, J. V.: *Komorní pěvec Karel Burian ve svých veršovaných dopisech* (Kammersänger Karel Burian in His Versified Letters), Grafický ústav a nakladatelství L. Beneše, Český Brod [1928], p. / s. 144

as well as the titles with which Burian addressed friend Babor in his letters and verses. Besides purely friendly expressions (beloved brother, inseparable friend), he also used phrases directly referring to the French horn, some using the word for “corner” as a wordplay on “corno”, the Italian word for horn: Horn Tamer, Upper Horn Artist, Corner Trumpeter, Honoured Sir from the Corner, Waldhorn Artist, Master Trumpeter, Master Hornpiper, Instrumental Artist. Thanks to Burian, we also know that Zdeněk Babor was a good singer as well (tenor, bass). Little is known about the end of Zdeněk Babor's life.³²

26) BURIAN, Emil František: *Karel Burian*, Orbis, Praha 1948, p. 7.

27) KOPECKÝ, Emanuel: *Slavní pěvci Národního divadla* (Famous Singers of the National Theatre), Panton, Praha 1968, p. 14.

28) HARTMAN, Emil: *Karel Burian [...]*, Český deník. Víkend od 14. do 16. října 1994, 14 Oct. 1994, no. 242, p. 1.

29) HRADČANSKÝ, Jindřich Václav: *Komorní pěvec Karel Burian ve svých veršovaných dopisech* (Kammersänger Karel Burian in His Versified Letters), Grafický ústav a nakladatelství L. Beneše, Český Brod 1928.

30) *Ibid*, p. 49.

31) *Ibid*, pp. 112 (Z. Babor) and 144 (Z. Babor and J. Makovský).

32) *Výroční sněmování hudebníků* (Annual Musicians' Congress), Divadlo a hudba (joint journal of the Czech unions for actors and musicians), vol. 1, 15 Jul. 1941, no. 1, p. 13 (mention of his death).

Besides the Babor family, the songbook is also associated with an otherwise unknown person named **Bušta/Bašta**. He is mentioned in Šmejkal's description cited above, from which I will repeat the last part of the quote: “[...] *popular German songs, which were supplemented from 1840 by his friend Bušta with Czech songs that were patriotic and harshly anti-German.*”³³ Šmejkal drew this information directly from the source: about halfway through, there is a change not only to the writing, but also to the character of the repertoire. And in that second part, full of Czech social songs and their paraphrases, variants, etc., with the song *Břetislav a Jítka* (Břetislav and Jítka) there is an inscribed heading: “*Written in 1840 by my friend Bušta, who died in 1850 in Prague.*” I shall conclude by noting that the mixture of Czech and German repertoire in the songbook and even the harshly anti-German tone of the Czech texts are nothing unusual. It is enough to recall the four-volume manuscript songbook by Karel Maria Jiříček written between 1845 and 1862.³⁴

The songbook “Písň Baborovy” (Babor’s Songs)

The songbook (without musical notation) takes the form of a pocket notebook (190 mm × 118 mm × spine 8 mm), and the dominant feature of the front cover (green marbled paper) is a decorative heart-shaped label with the heading “*Zpěvník. Lieder.*” Beneath it, a museum worker later added the shelf mark “*XVII E 157*”, and in the bottom part of the heart is an illegible, weak inscription, possibly the name Babor. At the top of the front end sheet is the inscription: “*Babor’s songs written in Vienna in 1838*”, and in the middle is the inscription “*From the estate of Petr Babor, master tailor in Prague, donated by his son Zdeněk Babor.*” The writing of the text at the top apparently belongs to a worker at the museum. The acquisition records for the years 1934–1939, kept at the music history department of the National Museum – Czech Museum of Music, list the songbook under acquisition number 864/1934 (inventory number: A033858). The fact that Šmejkal’s aforementioned book was published in 1935 allows the deducing of several hypotheses. One of them is that it may have come to the museum thanks to Šmejkal.

We should also mention the contents of loose leaves of paper inserted into the songbook:

1)

An inserted sheet of paper with four stanzas of a song that we find, for example, in Josef Baštecký’s songbook from 1865.³⁵ Here it has the title *Za vodou* (Across the Water), incipit of the first stanza: *Za vodou, za vodou, na zelené louce, za vodičkou, hraje si tam dívčina s bílou holubičkou* (Across the water, across the water, in a green field across the water, a girl is playing with a white dove), and F. Straka is named as the author. There is no pagination on the sheet of paper, and at the end it bears an impression of the museum’s rubberstamp.

2)

A loose sheet of paper with the page number 42. It is some kind of form that has not been filled out, and on one side is a torso of a handwritten text – mostly in German – with official

33) ŠMEJKAL, op. cit. in footnote no. 2, p. 117.

34) JIŘÍČEK, Karel Maria: *Zpěvník* (Songbook), National Museum Library, shelf mark III E 15.

35) BAŠTECKÝ z Prahy [Josef]: *Z jižních Čech Sokol. České národní a společenské zpěvy* (Sokol of South Bohemia. Czech Folk Songs and Social Songs), Al. J. Landfrass a syn, Jindřichův Hradec 1865, pp. 176, 177.

content (the only thing in Czech is the name of the town “Bockenheim u Frankfurtu”), and on the other side is a versed text in Czech, also handwritten with many grammar mistakes:

“V českém divadle v Praze, dávali Rabagas.
Ten kus jim přišel draze, nezadáji ho zas.
V divadle kde pro vzdělání, má se jenom hrát,
začnou se tam, staří mladí mezi sebou rvát.
S píšťalama a la Angot překrásně tam pískali,
herci věnec ala Angot, ze slámy si získalo [sic,
recte získali].”

“Prague’s Czech theatre played Rabagas,
a costly error they won’t repeat.
In a theatre that should only put on plays for
erudition
the old and young began to fight.
They blew whistles beautifully a la Angot,
and a la Angot the actors got a straw wreath.”

The poem is a unique reaction to a scandal that occurred in January 1875 at the Provisional Theatre. *Rabagas* was a French play by Victorien Sardou. As a parody of opportunism, pomposity, empty rhetoric, and bombast, it had already enjoyed success at the Švanda Arena, but the production at the Provisional Theatre came across as a dispute between the “Young Czechs” and “Old Czechs” (Mladočeši and Staročeši, political parties).³⁶

3)

Inserted sheet of paper (or bifolio 43, 44) with the heading *Piseň mladenče dal*. The title makes sense after reading the beginning of the strophic text: “*Hoj mládenče dál ve slinoucí sál. Jen dál, jen mládenče dál, jen dál.*” The song text was often reprinted in songbooks focused on social songs (social songbooks) with the title *Valčík* (Waltz) or *Hoj, mládenče* (Hey, Young Man).³⁷

4)

The inserted form *Hlasovací list. Stimmzettel*. (Ballot) has a handwritten text on the back and the page number 46 at the bottom. The text is a poem, but it is full of grammar mistakes. We learn more about it from Kronbauer’s reminiscences about the municipal official and occasional writer and author of song texts Bedřich Peška (1820–1904). The reminiscence concerns events around the year 1848: “*In those days, a song sung by an Italian tenor at the theatre caused a tempest of enthusiasm, when after the applause, instead of singing in Italian, he all of a sudden launched into Pešek’s Czech translation:*

36) TURNOVSKÝ, Ladislav: *Z naší doby. Drobné spisy* (From Our Times: Brief Writings), M. Knapp, Praha 1884, p. 144 (hereinafter TURNOVSKÝ); HOLEČEK, Josef: *Pero. Román – paměti. Díl 4.* (The Pen. Novel – Memoirs. Volume 4.) With Jan Skřejšovský, Pražská akciová tiskárna, Praha 1925, pp. 38, 39; *Literatura a umění*, Světozor. Obrázkový týdeník, vol. 9, 29 Jan. 1875, no. 5, p. 56; [NERUDA, Jan]: *Feuilleton. V Praze, 16. ledna* (Feuilleton. In Prague, 16 Jan.), *Národní listy*, vol. 15, 17 Jan. 1875, no. 16, p. 1. In: *Sebrané spisy Jana Nerudy. Řada první (Doplňků díl XI.). Díl XXV. Pro české divadlo. Divadelní táčky* (Collected Works of Jan Neruda, Series One [Supplements Volume XI]. Volume XXV. For the Czech Theatre. Theatre Tales), ed. K. Rožek, F. Topič, Praha 1912, pp. 181–185.

37) For the oldest incidence I have found, see BARÁK, Josef – PŘERHOF, Heřman – VILÍMEK, Richard: *Hlahol. Společenský zpěvník český* (Hlahol: Czech Social Songbook), K. Jeřábková, Praha 1861, p. 83. For other incidences, see *Český národní zpěvník. Písně české společnosti 19. století* (Czech National Songbook: Songs of Czech Society of the 19th Century), ed. Bedřich Václavěk – Robert Smetana, Svoboda, Praha 1949, p. 402 (hereinafter *Český národní zpěvník*).

*Nastává boj. Ozbroyte, kdo mužové jste paže!
Nechť nebe hřmí, nastojte, bůh do boje jít káže.
Nechť vrahové, jak mocná bouř se valem
na nás kati,
my proti nim, jak mocná zed' udatně budem
státi.*³⁸

The battle is coming. To arms, whoever is a man!
Let heaven thunder, rise, God commands us
to war.
Let the murderers roll upon us like a great
storm;
we shall stand against them like a mighty wall.”

The version in the songbook is slightly different from the one quoted here. Interestingly, it continues with a second stanza. We encounter the text in the literature. The title *Válečná* (A War Song) is given by Fr. Roubík,³⁹ while the title *Před bojem* (Before the Battle) appears with a text printed in the book *Hudba revolucí* (The Music of Revolutions) and in the anthology *Písň roku 1848* (Songs of 1848). Both refer to the original, i.e. Donizetti's opera *Lucrezia Borgia*.⁴⁰ The anthology also gives the French incipit of the melody (*Qua lunque fia*).

Now we will cover some basic information about the following description of the bound part of the songbook. Page numbering is given only for pairs of adjacent pages, i.e. in the bottom-right corner of the right-hand page. I have correspondingly prepared a table with an overview of the songs recorded in the songbook. The pagination begins on page 2 because page 1 belongs to the aforementioned inserted text with the incipit *Za vodou...*

If text appears in square brackets in the overview, it is my own insertion of an alternate version of a song title – sometimes this involves an additional alternative, while in other cases the titles of strophes are added for which a heading was absent. All of the original titles have been transcribed using modern spelling (e.g. *sey* is changed to *sei*). The transcription is, in a sense, approximate. When looking for the songs in other sources and literature, it was found that the wording of most of the song texts is not uniform. Often one finds, for example, synonyms or variants of adjectives (e.g. *stürmisch* and *drohend*) or variant ways of forming the past tense of verbs (e.g. *suchst* vs. *suchtest*). This is the case for both German and Czech.

From a linguistic viewpoint, the songbook can be divided into a German part and a Czech part. The first (German) part of the songbook was created in Vienna, so contextualisation is meaningful mainly with respect to musical and theatrical events in Vienna. The second (Czech) part is significant with respect to the development of the Czech social song and to the arts of the revolutionary year of 1848.

I. German part of the songbook

This part of the songbook consists of folk songs and popular songs, songs from singspiels, opera arias, etc. It is valuable for what he actually knew (depending upon his social status) and what he wrote down. The titles were supplemented with synonymous titles that occur and with text incipits. The songs are briefly described in the footnotes.

38) KRONBAUER, Rudolf Jaroslav: † *Bedřich Peška*, Máj, vol. 2, 24 June 1904, no. 41, p. 651.

39) TURNOVSKÝ, op. cit. in footnote no. 36, p. 144.

40) BARVÍK, Miroslav: *Hudba revolucí* (The Music of Revolutions), SHV, Praha 1964, p. 43; VÁCLAVKOVÁ, Jaroslava: *Písň roku 1848* (Songs of 1848), Svoboda, Praha 1948, p. 80 (hereinafter VÁCLAVKOVÁ).

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
2	front end sheet	[Die Menschenwürde] ⁴¹ <i>Umsonst suchtest [suchst] du die guten Quellen, weit außer dir mit wilder Lust [...]</i>
3	Schäffermädchen [Kuckuckslied] ⁴² <i>Ein Schäffermädchen weidete zwei Lämmchen [Lämmer] an der Hand [...]</i>	Schäffermädchen Das Gewitter ⁴³ <i>Wenn sich über den Gebüschten stürmisch [drohend] schwarze Wolken mischen und ein dumpfer Donner rollt [...]</i>
4	Das Gewitter An Röschen ⁴⁴ <i>Wann wird Röschen unser Tränen, Wohl ein Ende seyn, Wann werde ich sagen können, Röschen du bist mein.</i>	An Röschen
5	An Röschen Liebe [Ich liebe dich, so lang ich leben werde] ⁴⁵ <i>Ich liebe dich, so lang ich leben werde, so lang ein [dies/mein] Herz in meinen [an deinen] Busen schlägt. So lang ein Gott regiert auf dieser Erden [...]</i>	Liebe Napoleon [Moritz Gottlieb Saphir: Des Hauses letzte Stunde] ⁴⁶ <i>Im Garten zu Schönbrunn da liegt der König von Rom, sieht nicht das Licht der Sonnen, sieht nicht das Himmels-Dom [...]</i>
6	Napoleon	Napoleon
7	Napoleon Lanner in Olymp ⁴⁷ <i>Ein Bekannter, der seit Jahren von der Frau abgefahren ist, schickt [...]</i>	Lanner in Olymp
8	Lanner in Olymp	Lanner in Olymp

41) A German folk song; printed versions include *Fünf schöne neue Lieder*, J. Kahlbrock Witwe, Hamburg 1860.

42) German folk song, ca. 1820; it often appears in German songbooks.

43) German folk song, often published in German songbooks; one of the oldest examples is FINK, Gottfried Wilhelm: *Musikalischer Hausschatz der Deutschen*. There are several editions of the songbook. It was first published by Mayer und Wigand in Leipzig in 1843.

44) The song has not been identified.

45) German folk song; printed versions of the text include KÖSTER, P.: *Venus, Amor und Hymen, oder: Der Tempel der Liebe: Eine Anthologie der herrlichsten Dichtungen über Liebe und eheliches Glück*, Verlag von Gottfr. Basse, Quedlinburg und Leipzig 1830.

46) Saphir's text (1832, in the collection *Die Napoleoniden, ein Trauerkleeblatt*) concern the death of Napoleon's son (1832). It is often found in social songbooks published after 1838 with music by Karl Almenröder (1786–1843) and Václav Jan Tomášek (1774–1850). Alternative titles: *Im Garten zu Schönbrunn, da liegt der König von Rom – Im Garten zu Schönbrunn – Napoleons Lied*. SAPHIR, M. G. [Moritz Gottlieb]: *Pariser Briefe, Der Humorist*, vol. 19, 9 Aug. 1855, no. 213, pp. 852, 853; WENCKER, Friedrich: *Dichter um Napoleon. Eine Auswahl der Napoleonpoesie*, Morawe & Scheffelt, Berlin 1913, p. 145.

47) Ca. 1844, alternative titles: *Musik-Director Lanner im Olymp' – Lanner's Ankunft im Olymp – Eine Freundin, die seit Jahren von der Welt ist abgefahren – Lanners Ankunft im Olymp – Mozart holt Lanner ins Elysium*.

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
9	Fladina ⁴⁸ <i>Dreispan fährt in leichten Trappe Aufebener Bahn von Ort zu Ort In Krumholtz tönt Fladinis Klagen Das Glöckchen traurig fort und fort.</i>	Fladina Fra Diavolo ⁴⁹ <i>Seht ihr auf steilen Höhen den Mann von Bildung stehen, die treue Büchse in der Hand [...]</i>
10	Fra Diavolo Kriegerstand [Kriegerstand] ⁵⁰ <i>Der Kriegerstand wird hoch verehret, Es lebe hoh der Kriegerstand, Wenn ihm mancher auch Entehret, So kömpft er doch für sein Vaterland.</i>	Kriegerstand [no heading] ⁵¹ <i>Weine weine weine nur nicht, Ich will dich lieben aber heurathen nicht...</i>
11	[no heading]	[no heading] An den Mond [Guter Mond, du gehst so stille] ⁵² <i>Holder Mond du schwebest so stille in den Abendwolken hin, bist so ruhig und ich fühle, das ich ohne Ruhe bin [...]</i>
12	An den Mond	An den Mond Der Postilion von Moskau [Seht ihr drei Rosse] ⁵³ <i>Seht [ihr] drei Rose vor dem Wagen und den jungen Postil[on]? [...]</i>
13	Der Postilion von Moskau Liebe [Schikaneder/Mozart] ⁵⁴ <i>Ach[,] ich fühle es[,] ist verschwunden[,] ewig hin der Liebe Glück. [...]</i>	Liebe

48) The song has not been identified.

49) *Fra Diavolo* (comic opera, 1830). Music: Daniel Auber. Text: Eugène Scribe.

50) The song was already known by 1843; it is mentioned in *Europa, Chronik der gebildeten Welt*, ed. August Lewald, Gutsch & Rupp, Karlsruhe-Baden 1843, I. Band, p. 441. It still appears in songbooks after 1860, usually with four stanzas, but there is one more than that in Babor’s songbook! One sees here a clear relationship with an aria from the comic opera *Die weiße Dame*, composed in 1825 by François-Adrien Boieldieu (1775–1834).

51) The songbook gives five stanzas, which are de facto identical to the text in Nestroy’s play *Der Kobold, oder Staberl im Feendienst* (1838). The music of this parodic, magical farce with songs is by the conductor Adolf Müller. The song also appears with the title *Aber’s Heiraten fällt mir nicht ein* or *Weine, weine, weine nur nicht!*

52) German folk song; after 1800 it appears relatively often in a number of variants and paraphrases. It apparently dates from the end of the 18th century.

53) For the melody, see https://www.markomannenwiki.de/index.php?title=Seht_ihr_drei_Rosse [accessed on 22 Jan. 2022].

Auguste Bothe’s composition *Seht ihr drei Rosse vor dem Wagen* was already advertised in 1839. It has also been called a “russisches Nationallied” (a patriotic Russian song), and as such, it was used for several sets of variations, marches, etc. For example, in 1840 B. E. Philipp composed *Leichte Variationen über das beliebte russische Nationallied* (op. 35). The melody was also used for contrafacta.

54) Pamina’s aria from Mozart’s opera *The Magic Flute*.

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
14	<i>Liebe</i> [Mozart] <i>Die treuen Pohlen</i> [In Warschau schwuren Tausend auf den Knien] ⁵⁵ <i>In Warschau schwuren 1000 auf den Knien</i> [...]	<i>Die treuen Pohlen</i>
15	<i>Die treuen Pohlen</i>	<i>Jagd-Lied</i> [Raimund] ⁵⁶ <i>Wie sich doch die reichen Herrn selbst das Leben so erschweren</i> [...]
16	<i>Jagd-Lied</i> [Raimund]	[no heading] [So leb' denn wohl] ⁵⁷ <i>So leb' denn wohl</i> [,] <i>stilles Haus.</i> <i>Wir ziehen betrügt</i> [,] <i>von dir hinaus.</i> [...]
17	<i>Wlastenka</i> [Čelakovský/Škroup: <i>Píseň společný</i>] ⁵⁸ 1. <i>Za dnů mladosti kdo radostně</i> 2. <i>Kdo pamětliv praotců slavných</i> 3. <i>Kdo jazyk ten, co mocně hřímá</i>	<i>Wlastenka</i> 4. <i>Kdo předků zápasy hrdinské</i> 5. <i>Kdo darů svých, kdo síly</i>

That concludes the introduction of the first part of the songbook, i.e. the part written in German, ending with the Czech song *Wlastenka* (The Patriot). At the top of the left-hand page of the pair of adjacent pages with the right-hand marked as no. 18, the following text appears above the heading of the song *Břetislav a Jitka*: “*Psal můj přítel Bušta* [?Bašta] *1840 a zemřel 1850 v Praze*” (Written in 1840 by my friend Bušta [?Bašta], who died in 1850).

II. Czech songs

The rest of the songbook's contents consists solely of Czech social songs or songs of the Czech National Revival. Among them, there are clearly defined groups of topics. Specifically, there are variants of the future Czech national anthem *Kde domov můj?* as well as *Písně Žižkovy* (Žižka Songs), *Písně o Němcích* (Songs about Germans), and *Písně válečné* (War Songs).

Upon first reading, one notices the radicalisation of the content. Hussitism makes an appearance (a stanza with Jan Žižka of Trocnov in *Kde domov můj II*), as does the theme of Czech-German conflict within society (*Cikánova píšťalka* – Gypsy's Whistle) – in the Czech milieu the song was perceived as being anti-German: “Švábi” (“Swabians” or “cockroaches”) driven away by a whistle was understood to refer to Czech Germans. In *Novonárodní* (Of the New Nation) there is a strongly antisemitic element in combination with a social emphasis.

55) One of the most popular songs of the day in German- and Czech-speaking territory, including among labourers, for its revolutionary mood. Julius Mosen's poem (1832) was sung to various tunes, and it appears in numerous variants in several different songbooks.

56) *Der Verschwender* (magical fairy tale, 1834). Music: Conradin Kreutzer. Text: Ferdinand Raimund.

57) *Der Alpenkönig und der Menschenfeind* (fairy-tale play, 1828). Music: Wenzel Müller. Text: Ferdinand Raimund. It can also be sung to the melody of a folk song from the 18th century (*Die Schildwache*, incipit *Steh ich in finstren Mitternacht*).

58) Alternative titles: *Společná píseň* (1836) – *Zpěv společný* – *Za dnů mladosti kdo radostně* – *Tys bratr náš!* Karel Havlíček Borovský later parodied Čelakovský's original text.

These songs are also identified and described in the footnotes, and their incidence in Babor’s songbook adds to our existing knowledge about them.

IIa. Variants of *Kde domov můj?* and other social songs

It should be pointed out that some songs have the same title and are differentiated only by Roman numerals (e.g. *Kde domov můj*, *Kde domov můj II*, *Kde domov můj III*). Later scholars such as Jaroslava Václavková replaced these titles in many cases in their publications with other titles, using either authentic variants or incipits.

The first stanza of *Kde domov můj II* has the following text (Šmejkal also printed it),⁵⁹ and I have devoted more attention to it because of its Hussite content:

<p><i>“Kde domov můj? Kde domov můj? Tam kde Žižka světoznámý, svýma dvěma Prokopami králům dal naučení, že není k přemožení. A to jest ten muž tak velký, Žižka Achil, vůdce náš! Žižka Achil, vůdce náš!”</i></p>	<p>“Where is my home? Where is my home? Where Žižka of worldwide fame, by his two Prokops, showed the kings that he cannot be overcome. And that is the man who is so great, Žižka Achilles, our leader! Žižka Achilles, our leader!”</p>
---	---

We also encounter slightly different versions in the literature about Tyl’s *Fidlovačka* (Fig. 4)⁶⁰ and in the literature about the Czech anthem.⁶¹

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
18	<p>Břetislav a Jítka⁶² Comment at the end of the text: This song has its own melody. 1. Když měsíček spanile svítíl [,] vojvoda Břetislav 2. A kdyby i za Rýnem 3. Tak pravil a pobodl oře</p>	<p>Břetislav a Jítka 4. Blíž kláštera v zeleném křoví 5. A ráno, když panny jsou pěly 6. Řka: Nyní si milenko drahá</p>

59) ŠMEJKAL, op. cit. in footnote no. 2, p. 185.

60) Josef Kajetán Tyl. *První dramata*, ed. Vladimír Štěpánek, SNKLHU, Praha 1957, p. 434.

61) VALÁŠEK, Martin: *Kde domov můj. Varianty a parafráze* (Where Is My Home: Variants and Paraphrases) Paseka, Litomyšl-Praha 2004, p. 21: “Where Žižka of worldwide fame, / by his two Prokops, / showed the kings / that he cannot be overcome. / And that is our famous man / Žižka leader, our Achilles, / Žižka leader, our Achilles, / where the Bohemian lion has resided, / in the Bohemian town Tábor, my homeland.” We also find a faithful reprinting of Svoboda’s six stanzas from Šmejkal’s book *Píseň písní národu českého* (p. 185) in the anthology *Locus...*, op. cit. in footnote no. 10, p. 70.

62) Version in the songbook: some stanzas are quite different and unique in terms of their vocabulary, but the content is approximately the same. For more about the melody and the author, see FIALA, Jaromír: *Poznámky k dějinám obrozenecké písně ...* (Comments on the History of Songs of the National Revival ...), Dalibor, vol. 41, 5 June 1925, no. 10, p. 226. Already in 1819, the composer František Max Kníže (1784–1840) wrote a musical setting (Op. 21) of the text by Josef Hukal (1794–1867). It was one of the most popular Czech ballads of its day, and it is not missing from any of the more important social songbooks (here also under the titles *Když měsíček spanile svítíl* or *Břetislav*).

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
19	Břetislav a Jítka 7. Tu panny se do křiku daly 8. Tu strážníci podtrhli bránu 9. Tu Břetislav zahořel hněvem	Břetislav a Jítka 10. Tak hradníka poranil 11. A nežli se večerní záře
20	Kde domov můj [I] Note in the introduction: (it has its own melody) 1. Kde domov můj? Voda hučí po lučinách, skoty sumí po skalínách... ⁶³ 2. Kde domov můj? V kraji znáš-li bohumilém, duše čistá v těle čilém. Mysl jasná, veselá, síla rázná statečná. To jest Čechův slavné plemě, mezi Čechy domov můj.	Kde domov můj II Note: sung like the previous song 1. KDM, tam kde Žižka světoznámý 2. KDM, v zemi, znáš-li, blahorodné 3. KDM, kde češtinou duch okřívá
21	Kde domov můj II 4. KDM, kde otec odpočívá [Charles IV] Kde domov můj III Note: like the previous song 1. KDM, kde vlasti má? Tam kde Praha stověžatá	Kde domov můj III 2. Kde vlasti má? KDM? Tam kde Labe 3. Kde vlasti má? KDM? Tam kde révy 4. Kde vlasti má? KDM? Tam kde Karlovy
22	Kde domov můj III 5. Kde vlasti má? KDM? Tam kde slyšet ⁶⁴ (Hankova) Vlasta ⁶⁵ [Vlasta z růží uvíla věnce] Note: it has its own melody 1. Vlasta si z růží uvíla věnce 2. Přejde ku vojsku sklopí očíny	(Hankova) Vlasta 3. Zdaž mezi vámi 4. On s pluky 5. Aj, ty nenajdeš 6. Rád pro tě dívko
23	(Hankova) Vlasta 7. Chvíle bolestná plná žalosti 8. Vadněte růže Podskalská ⁶⁶ Note: this also has its own music 1. Ti jonáci z Podskalí, taký jest to statný rod	Podskalská 2. Jako stará Vltava nezměnila posud běh 3. Český jazyk, český zpěv nikdo nám nenahradí

63) Šmejkal copied the text inaccurately as follows: “bory šumí po skalínách”. See ŠMEJKAL, op. cit. in footnote no. 2, p. 181.

64) Ibid, p. 185. In carrying the song over from Ed. Svoboda’s songbook, Šmejkal gives six stanzas. However, in Babor’s songbook, one stanza of the text beginning with the words *Tam kde Žižka světu známý* is missing.

65) The melody and text were printed e.g. in *Společenský zpěvník český*, ed. Josef Bojislav Pichl – Josef Leopold Zvonař, F. Topič, Praha 1863, p. 56 and *Český národní zpěvník*, op. cit. in footnote no. 37, p. 198. In the second songbook mentioned, the author of the music and text is identified as Antonín Václav Žitek (1795–1878). For more information about him and the song’s dating (1821), see KOTEK, Josef: *Dějiny české populární hudby a zpěvu, 1. díl* (History of Czech Popular Music and Songs, Vol. 1), Academia, Praha 1994, pp. 65, 57. This implies that Václav Hanka is not the author of the song in Babor’s songbook.

66) The author of the text was J. B. Pichl. The music tends to be attributed either to Emanuel Vašák (see BOLESLAVSKÝ, Josef Mikuláš: *Věnc z písní českých* (A Wreath of Czech Songs), Mikuláš & Knapp, Praha 1871,

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
24	<p>Podskalská 4. <i>Dokud silná naše pěst', nedejme si pouta klást'</i></p> <p>Češka⁶⁷ Note: also its own melody [V Čechách, tam já jsem zrozena] [Vlastenka] 1. <i>V Čechách tam jsem já zrozená</i></p>	<p>Češka 2. <i>Matička mne vychovala jen pro Čecha věrného</i> 3. <i>Za řeč Čechův se nestydím</i> 4. <i>Já mezi Čechy zrůstala</i></p>
25	<p>Loučení se od vlasti⁶⁸ [Pěvcovo loučení] Note: by Mácha, sung like the German song <i>Auf den Alpen tönt das Horn...</i></p> <p>1. <i>Z českých hor zazvívá zpěv tak lahodně v údolí</i> 2. <i>A tak ještě jednou k vám hory české zalétám</i></p>	<p>Cikánova píšťalka⁶⁹ Note: its own melody by Čelakovský 1. <i>Náš tatíček nebožtíček ledacos věděl</i> 2. <i>Náš tatíček nebožtíček o nás málo dbal</i></p>

p. 34), or Josef Leopold Zvonař (see *Český národní zpěvník*, op. cit. in footnote no. 37, p. 246, where the author is listed as “F. D. Řanovz”, which is “Zvonař” spelled backwards; see FRIČ, Josef Václav: *Paměti*, SNKLHU, Praha 1957, p. 511 – here footnote no. 186). The song already appears in books of folk songs from the late 1840s. By the latter half of the 19th century, it was not omitted from any important social songbook.

67) The version in Babor’s songbook differs minimally from the original four-stanza text by F. J. Vacek; one striking change is that Babor also uses the ending of the fourth stanza for the end of the first stanza. Vacek’s text was set to music by František Škroup (Op. 32, published by Jan Hoffmann in Prague) and again in 1836 by Václav Josef Rosenkranz (two-voice version e.g. in PRIMUS, Josef Ferdinand: *Zpěvník pro mládež národních a vyšších škol* [Songbook for Youth in National and Secondary Schools], Jan Hrdý, Praha 1870, p. 21 / one-voice version in *Český národní zpěvník*, op. cit. in footnote no. 37, p. 208).

Concerning the songs’ melodies and their popularity, see NEJEDLÝ, Zdeněk: *Zpěv v české společnosti* (Singing in Czech Society), in: *Hudba a národ* (Music and the Nation), ed. Václav Mikota, Svaz českých knihkupců a nakladatelů, Praha 1940, p. 38. Both melodies were published by Pichl and Zvonař in *Společenský zpěvník český* (Praha 1861, pp. 5, 6).

One also encounters texts derived from it; see e.g. *Vlastenka* by Josef Bačkora, printed in the book *Stromové a květinové slavnosti* (Celebrations of Trees and Flowers), Praha 1908, p. 94. – Nota bene: this is not identical to a different text by Bačkora that begins similarly to the text by Vacek-Kamenický and is titled *Vážnost k české zemi* (Respect for the Czech Lands) (see KRÁTKÝ, Edvard: *Zpěvníček pro dívky nižší vyšší školy v Táboře* [A Little Songbook for Girls at the Lower Secondary School in Tábor], A. J. Landfrass, Jindřichův Hradec – Tábor – České Budějovice 1862, p. 63).

68) Babor incorrectly identifies Karel Hynek Mácha as the author of the text. Songbooks give V. J. Pick as the author (first printed in 1847) and Heinrich Proch as the composer of the music (*Das Alpenhorn*, Op. 18, 1836). Other synonymous titles are *Von den Alpen tönt das Horn* and *Auf der Alpe tönt das Horn*.

69) Josef Vorel’s musical setting increased the popularity of the text (published in 1840 in *Ohlasy pjsnj českých* [Echoes of Czech Songs], no. XVI – *Cikánova píšťalka*).

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
26	Cikánova píšťalka 3. Z kapsy vyndal píšťaličku 4. Když zapískal na píšťalku	Cikánova píšťalka 5. Ach, tatičku nebožtíčku Peníze ⁷⁰ [Že peníze světem vládnou] [Společenská] Note: it has its own melody 1. Že peníze světem vládnou
27	Peníze 2. Ten kdo přijde do hospody 3. Stařec prosí-li o ruku 4. Protož mne vždy dával radu	Peníze 4. Novonárodní [Píseň českých demokratův] ⁷¹ [Nová píseň] ⁷² Note: sung like the previous song 1. Přijde-li vám milí bratři někdy šlechtic vstříc 2. A ti kněží, co vám kážou, samá je to lež
28	Novonárodní 2. 3. A ti kluci ouřadníci pekla potomci 4. A ti Němci cizozemci země pijavky	Novonárodní 5. A ti žídi, země vosy

IIB. Písně Žižkovy (Žižka Songs)

The next section of the songbook consists of four Žižka Songs. These are some of the most interesting songs in terms of the value of their contents.

Písně Žižkovy I

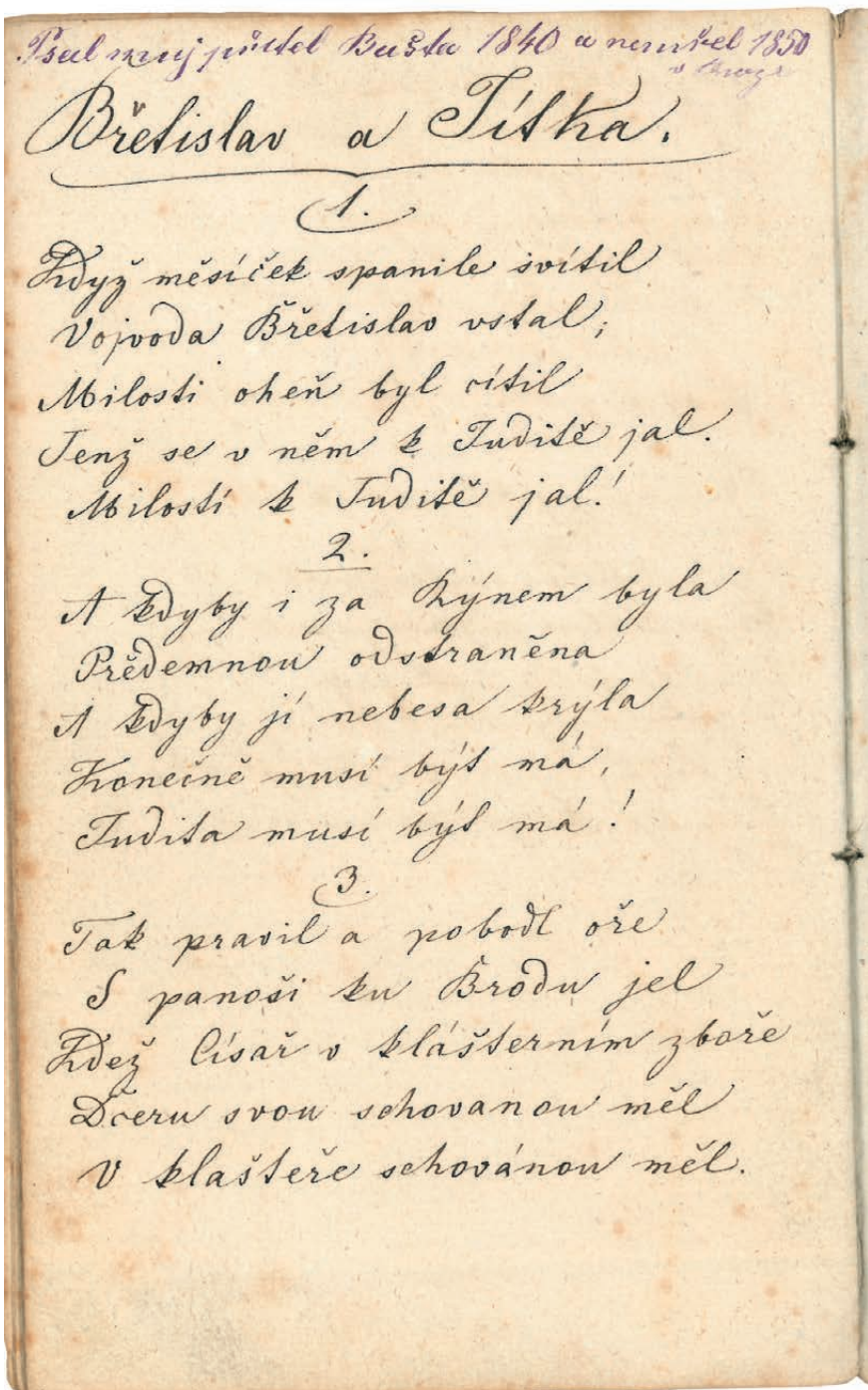
We encounter the song's text (with the titles *Žižka*, *Píseň o Žižkovi*, *Žižkovská*, *Žižka krmil vrahy*, *Žižkovská*) in the press and in mostly manuscript songbooks as well as in the scholarly literature

70) The text is by the priest and writer Jan Jindřich Marek (1803–1853, pseudonym Jan z Hvězdy), and the music is by one composer, Josef Vorel (1801–1874), who also used the pseudonym Josef Opočenský, who is not to be confused with the preacher and author Jiří Opočenský (1781–1842); the literature sometimes attributes authorship of the poem to him. In my opinion, this is incorrect. The song had already been printed by 1838 in *Věnc ze zpěvů vlastenských* (A Wreath of Patriotic Songs).

71) The song enjoyed considerable popularity; for more about it, see STREJČEK, Ferdinand: *Ohlasy velké doby* (Echoes of a Great Era), *Ženské listy*, vol. 48, 1920, nos. 1–2, pp. 7, 8 (hereinafter STREJČEK) and RANDÁK, Jan: *Kult mrtvých. Smrt a umírání v revoluci 1848* (Cult of the Dead: Death and Dying in the Revolution of 1848), Argo, Praha 2007, p. 97.

We find an interesting paraphrase in the expatriate press; see *Novonárodní*. J. Borecký, *Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty*, 2 Apr. 1869, no. 76, p. 1 (here, the following stanza incipits: *Přijde-li vám česká šlechta ještě jednou vstříc / Aj ti páni úředníci, to jsou potomci / A ti kněží světa lháři to teprve je spřež*). A reference to the text (the part of the text beginning with the words “a ti žídi, to je teprv spřež...”) even found its way into belles-lettres; see HODROVÁ, Daniela: *Vyvolávání* (Developing), Malvern, Praha 2010, p. 245.

72) The text *Nové písně* was also reprinted frequently; see BULÍN, Hynek: *Čtení o dávném Brně* (Readings about Brno of Old), A. Píša, Brno 1948, p. 213; ROUBÍK, František: *Český rok 1848* (The Czech Year of 1848), Ladislav Kuncíř, Praha 1948, pp. 224, 225; NOVOTNÝ, Miloslav: *Letáky z roku 1848* (Leaflets of 1848), ELK, Praha 1948, pp. 101, 102.

Song *Břetislav and Jítka* from the songbook "Písň Baborovy" (Babor's Songs) / *Píseň Břetislav a Jítka* ze zpěvníku „Písň Baborovy“
NM-ČMH XVII E 157

focused on songbooks. Nine stanzas appeared in the journal *Včela* in May 1848 with information about the author at the end of the text: “*František Uman, a member of the philosophical cohort*”.⁷³ Nine stanzas were printed several years later in the journal *Slavie*.⁷⁴ Only one source states that the song was printed in Prague by the publisher Hoffmann in 1848 under the title *Žižka* (words by F. Uman and music by Jan/Johannes W. Buwa).⁷⁵ Unfortunately, I have not been able to find the published text, so I cannot verify the accuracy of the information. The possibility cannot be ruled out that the censors intervened and confiscated the print run.

Who were Uman and Buwa? I assume that “Uman” was František Uman/Umam (1829–1864), known as the editor of the journal *Moravská orlice*. From 1862 he worked in Brno and before that in Pilsen and Prague. In 1848 he was a law student and wrote song texts in a revolutionary vein. “Buwa” seems to refer to Jan Nepomuk František Bůva/Buva/Buwa (1828–1907), a pupil at Josef Proskch’s musical institute in Prague (he later taught there for three years). In 1855 he established a musical institute in Graz (1855). He composed piano pieces, etudes, and nocturnes, and he wrote and published literature with a methodological and didactic focus. His pupils included the pianist and composer Adolf Doppler (1850–1906). After his death, his daughter and pupil Emilie Bůvová took over the institute. Bůva was never separated from Czech musical life, and even at the end of his life he was composing music with texts by his friend Adolf Heyduk.⁷⁶

The song captivated Zdeněk Nejedlý. He writes that two of Uman’s texts were printed as inspiration for the composers of choruses in the musical journal *Cecilie* under Krejčí’s leadership: “1. *Válečná*. 2. *Žižka*. I cannot fail to quote at least the first stanza of this second poem both for its ‘literary’ character and for the formal impossibility of giving this text at least a fairly decent musical setting: *Žižka krmil* [...]”.⁷⁷

Vladimír Karbusický and Václav Pletka devoted their attention to the song repeatedly: in the first volume of *Dělnické písně*⁷⁸ (Workers’ Songs, with notation of the melody on p. 84) they refer to its appearance in what is called Jiříček’s Songbook (manuscript)⁷⁹

73) *Včela*, vol. 40, 20 May 1848, no. 40, p. 160a – here appendix to no. 40.

74) *Slavie*, vol. 4, 28 Dec. 1864, no. 161, p. 1.

75) NEJTEK, Karel: *Hudební paběrky z r. 1848* (Musical Gleanings from 1848), *Věstník pěvecký a hudební*, vol. 21, 15 June 1917, no. 6, p. 46; N: *Hudba. Z hudebního světa* (Music: From the Music World), *Národní listy*, vol. 41, 15 Mar. 1901, no. 74, p. 4.

76) *Z Prahy. Básník český ...* (From Prague: A Czech Poet ...), *Moravská orlice*, vol. 38, 5 Jan. 1900, no. 3, p. 2.

77) NEJEDLÝ, Zdeněk: *K počátkům českého hudebního časopisectví. (koniec)* (On the Beginnings of Czech Musical Journalism. [Conclusion]), *Lumír*, vol. 34, 15 Sept. 1906, no. 10, pp. 469, 470. The song *Válečná* in a Hussite vein (with the incipit *Hurrá! Hurrá! Do boje krvavého!*) was actually set to music thanks to J. Wiesner (see *Tři zbory [!] pro mužské hlasy* – published as Appendix II to Krejčí’s journal *Caecilie/Cecilie*).

78) KARBUSICKÝ, Vladimír – PLETKA, Václav: *Dělnické písně. I. díl* (Workers’ Songs, vol. 1), SNKLHU, Praha 1958, pp. 84, 85 (here with the heading *Žižka*) (hereinafter KARBUSICKÝ – PLETKA).

79) National Museum Library, III E 15/2, *Zpěvník Karla Marie Jiříčka. Díl druhý. 1845* (The Songbook of Karel Maria Jiříček. Volume II. 1845). Song no. 46, pp. 62–64.

For more about the songbook of the brewer Jiříček from Pardubice, see KARBUSICKÝ, Vladimír: *Naše dělnická píseň* (Our Workers’ Song), *Orbis*, Praha 1953, p. 12 (hereinafter KARBUSICKÝ).

and in Barvitiu's printed songbook,⁸⁰ from which they took the melody. There is also discussion here of the song's appearance in the manuscript songbook by Josef Pluhař (from Žďár), already described by B. Simonides in 1924.⁸¹

The authors have also dealt with the song individually in a study: in the introduction to their book *Naše dělnická píseň* (Our Workers' Song), Václav Pletka⁸² and Vladimír Karbusický quote a variant from the Pardubice manuscript of Jiříček's songbook:⁸³

“Žižka krmil hrůzou vrahy,
mečem zrak jim čistíval,
palcátem je vytlouk z Prahy,
cepem lebky drtíval.
Vzhůru, Češi, naše zbraň – hurrah.
Vraha kácej, Čecha chraň – hurrah.”

“Žižka fed murderers with horror,
cleaned their vision with a sword,
drove them out of Prague with a mace,
and crushed their skulls with a flail.
Arise, Czechs, our weapon – hurrah.
Cut down murderers, save Czechs – hurrah.”

The song is closely associated with the revolutionary year of 1848. This is documented by a harmonisation penned by the composer Václav Juda Novotný (1849–1922). He included it in the cycle *Dvě revoluční písně z roku 1848* (Two Revolutionary Songs from 1848) and set it for the bass voice.

Písň Žižkovy II

The inclusion of this song in Babor's songbook is truly valuable. Its importance can be seen from the following quote by Václav Pletka: “Besides its incidence in the Žďár manuscript songbook, from which we are reprinting the song (BS 123) – the melody is also given here – we so far know of only one other incidence in the manuscript songbook BS 112, which comes (it is not dated) from ca. 1850–70.”⁸⁴ It should be added that Babor identifies “Vašák” as the composer of the melody. Of the two brothers, it was probably Josef (1808–1875) rather than Emanuel (1818–1891). Ema Tetínková included the text twice in her articles, but we do not know how she got the text.⁸⁵

Písň Žižkovy III

According to my research, this song is found only in Babor's songbook. The individual stanzas combine anti-German and Pan-Slavic motifs, a motif “against Rome”, struggle with

80 BARVITIUS, Karel J.: *Od Šumavy k Tatrám. Národní zpěvník československý s nápěvy* (From Šumava to the Tatras: The Czechoslovak National Songbook with Melodies), Karel J. Barvitiu, Praha 1921, p. 75 (three stanzas with a reference to the publication of an arrangement by V. J. Novotný).

81 SIMONIDES, Bohumil: *Pluhařův zpěvník vlasteneckých písní ve Žďáru (Morava)* (Pluhař's Patriotic Songbook from Žďár, Moravia), Český lid, vol. 24, 1924, pp. 380, 381.

82 PLETKA, Václav: *Tři žďárské lidové zpěvníky z roku 1848* (Three Žďár Folk Songbooks from 1848), Vlastivědný sborník Vysočiny 3, Jihlava 1959, p. 148 (hereinafter PLETKA).

83 KARBUSICKÝ, op. cit. in footnote no. 79, p. 12.

84 See PLETKA, op. cit. in footnote no. 82, p. 148.

85 For a reprint of four stanzas (with slight deviations), see TETÍNKOVÁ, Ema: *Tam tichou nad Lužnicí...* (Above the Quiet Lužnice ...), Český deník, vol. 8, 24 Jan. 1919, no. 23, p. 3, and TETÍNKOVÁ, Ema: *Chudý král* (The Poor King), part 23, Lidové noviny, vol. 44, 27 Aug. 1936, no. 428, p. 5.

the Turks, etc. The introduction is not very original in terms of vocabulary or action, but it is possible that this text was the source for later texts derived from it.

Písně Žižkovy IV

The fourth “Žižka” song, on the other hand, is very well known. It occurs with several titles (*Husitská III, Bitva na Vítkově, Bitva na Žižkově, Slyš kterak to*), and a separate study about it is in progress, so it will be discussed here only briefly.⁸⁶ František Šír (1796–1887) and Max Kníže (1784–1840) were captivated by the text *Lützows wilde Jagd* by Theodor Körner and set to music by Carl Maria von Weber (1814). The song’s warlike character simply cried out to be used when suitable music was being sought in 1820 for the celebration of the 400th anniversary of the Hussite victory at the Battle of Vítkov Hill in Prague. Šír wrote a combative text, and Kníže adapted Weber’s music to it. The censors forbade the performing of the original Hussite version, necessitating the creation of a version about the Moravians’ struggle against the Tatars, but a few copies of the choral parts for the original got into circulation. The song led a life of its own underground, from which it reawakened in the revolutionary year of 1848. We find the text and melody, for example, in the famous *Zpěvník Slavie* (Slavia Songbook, Praha 1848, Fr. Šír).

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
29	<p>Písně Žižkovy I Note: its own melody</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Žižka krmil hrůzou vrahy 2. Žižka vládnul českým hromem 3. Žižka z vozův stavěl hrady 	<p>Písně Žižkovy I</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Žižka Čech byl jako skála 5. Žižka národnost zastával 6. Žižka našim budiž vzorem
30	<p>Písně Žižkovy II Note: melody by Vašák</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Žižka rek – slavné paměti – mlátil Němcům notně hřbety, dokud jedno oko míval 2. Kde on mečem svým zavadil 3. Meč jeho rez dávno kryje 	<p>Písně Žižkovy II</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Bratrstvo k svatému boji

86) VELEK, Viktor: *Music, Master Jan Hus and Hussitism*, in: *Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815–1860. Uz 200. obljetnicu rođenja Vatroslava Lisinskog i 160. obljetnicu smrti bana Josipa Jelačića / Music, Arts and Politics: Revolutions and Restorations in Europe and Croatia, 1815–1860. On the Occasion of 200th Anniversary of Vatroslav Lisinski and 160th Anniversary of the Death of Ban Josip Jelačić*, ed. Stanislav Tuksar – Vjera Katalinić – Petra Babić – Sara Ries, Croatian Academy of Sciences and Arts, Department for History of Croatian Music – Croatian Musicological Society, Series “Musicological Proceedings”, No. 23, Zagreb 2021, p. 530. – In an overview of the songs, there is brief commentary and musical notation.

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
31	<p>Písň Žižkovy III Note: by Vašák 1. <i>Náš Ján Žižka pobil notně Němce. Svou palicí – za hranici zahnal cizozemce.</i> 2. <i>Náš Ján Žižka český jest Hannibal. Věčně dávný – v bojeh slavný mocně Římem hýbal.</i></p>	<p>Písň Žižkovy III 3. <i>Náš Ján Žižka jednal co Sláv zdárný. Šel s Poláky na křižáky, válčil co rek švarný.</i> 4. <i>Náš Ján Žižka i na Turka vrazil. Aby slova – Ježíšova vražedně nekazil.</i> 5. <i>Náš Ján Žižka všeslovan je pravý. Chtě národu – dát svobodu, táhl do Moravy.</i> 6. <i>Náš Ján Žižka první Čechův vůdce [?] by bránil – práva chránil, vlasti zkazil škůdce.</i></p>
32	<p>Písň Žižkovy IV Note: melody like the German song Lützows wilde Jagd 1. <i>Slyš, kterak z daleka temný huk</i> 2. <i>Viz! Jak se na hoře u hradby zbroj</i> 3. <i>Tam slyšeti u Prahy vojska vřesk</i></p>	<p>Písň Žižkovy IV 4. <i>Jíž v dolu bouří</i> 5. <i>Hle! Čechově vítězoslavní jsou</i> 6. <i>Český se tu od</i></p> <p>Písň o Němcích I</p>

IIC. Písň o Němcích (Songs about Germans) and Válečné písň (War Songs)

Songs about Germans constitute another thematic block in the Czech repertoire. Only those that contain a Hus-Hussite motif are examined in detail.

Písň o Němcích III – this designation belongs to a relatively famous text sung to the melody of the folk song *Háj, husy ze pšenice*. The usual headings for the text were *Hej, chlapi, na frajšáry / Hoj, chlapy na frajšáry / Nová písň na frajšáry*. The person usually identified as the author is Jan Hron, which was the pseudonym of J. V. Frič. The text was printed relatively frequently.⁸⁷ The song is the product of the revolutionary year of 1848, and the appeal concerns resistance to German volunteer troops (Freischar).

Válečné písň – Between *Válečná písň IV* and *Válečná písň V* there are seven stanzas with the heading *Jezovitská*. They were sung to the melody of the popular folk song *Jsou, jsou na potoce ráčata*, and the Hus-Hussite element is represented in its sixth stanza:

*“Jen, jen vzpomeňte si na Husa.
 Ten jen na hranici žhoucí,
 od které duch český chytíl,
 aby temnosti osvítil
 jako slunce skvoucí.”*

“Just remember Hus.
 Burned at the stake,
 from him the Czech spirit has caught fire
 to illuminate the darkness
 like the shining sun.”

Because of its radical text, the song was fairly widespread, and it was even printed more than once (not only in this country, but also in communities of Czechs abroad)⁸⁸. It also faced

⁸⁷ VÁCLAVKOVÁ, op. cit. in footnote no. 40, pp. 71, 72. Printed by Karel Vetterl, led by Fr. Groll = *Nová písň na frajšáry*. Špalíček KP 8296 (www.spalicek.net); ODLOŽILÍK, Otakar: *Několik písni z r. 1848* (Several Songs from 1848), *Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze*, vol. 33, 1925, nos. 3–4, pp. 139, 141.

⁸⁸ *Jezovitům do ucha* [Od Jana Ronge’ho]. Zpívá se jako: *Jsou, jsou na potoce ráčata. Na Zdar “Pokroku”!* (To the Ears of Jesuits from Jan Ronge. Sung to the tune of *Jsou, jsou na potoce ráčata*. Hail “Progress”!), *Franta Střítešský, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty*, 8 Dec. 1869, no. 108, p. 4. Again in *Pokrok* on 1 Dec. 1871 and 11 July 1877: the same text as in the songbook with a minimum number of deviations.

censorship, understandably. The censors allowed it to be printed in Hejret's book *Mistr Jan Hus*,⁸⁹ but the reprint drawn from it in no. 70 of the journal *Nová doba* (the Hus issue of 4 July 1910, p. 1) was banned – the entire print run was confiscated by the state authorities in Pilsen. At least that is how it was described in the press, which also referred to an interpellation by the parliamentary deputy Pik directed towards the minister of justice concerning the confiscation.⁹⁰ The periodical printed the entire text at the end of the year.⁹¹

One should not overlook the question of the song's authorship and dating. There are various indications that it may have involved someone from the circle of František Matouš Klácel (1808–1882) or of the Sorbian author, slavacist, and journalist Jan Pětr Jordan (1818–1891), who was living in Prague in 1848 (a participant in the Slavic Congress) and was also active there later on. Eduard Bass pushes the song's existence back to before 1848. In connection with the events of February 1847 and rumours about the reestablishment of the Jesuit order, he writes that “[...] *a pamphlet with the derisive song was being distributed in Bohemia already two years before that* [...]”.⁹² Bass was apparently referring to literature about the spread of so-called German Catholicism in this country, i.e. the new German Catholic Church of Ronge and Czerski.⁹³ The compendium *Řím a devatenácté století* (Rome of the 19th Century, 1845) mostly contains texts signed by Ronge as well as Czerski's treatise *Ospravedlnění mého odstoupení od římské dvorní církve* (The Justification for My Departure from the Roman Court Church).⁹⁴ The text of the song (titled *O Jesuitech* – About the Jesuits) printed on pages 104 and 105 gives this text supplemented by an old proverb: “*According to the latest news, the clergy around here are plotting against Czerski's life, although that would bring as little honour and utility to the panacea of faith as the introduction of the Jesuits to Bohemia, where the following song emerged from the midst of the Roman Catholic people, is passed from one person to another, and based on the folk song 'Jsou, jsou na potoce račátka', it is sung in public now and then.*” Václav Lukášek also noticed the song in the treatise in question. In his opinion, it had been inserted “[...] *quite inorganically*”, and in a footnote he claimed that “[...] *the song's author or authors certainly had close ties to Klácel and [...] Jordán, were*

89) HEJRET, Jan: *Mistr Jan Hus. Posudkové o mučedlníku kostnickém od zrušení jesuitského řádu* (The Master Jan Hus: Testimony about the Martyr of Constance since the Abolition of the Jesuit Order), J. Houser, Plzeň 1901, pp. 164–166.

90) *O JESUITECH* (About the Jesuits), *Hlas lidu*, vol. 24, 3 Jan. 1911, no. 160, p. 5. The entire text is found here.

91) *O Jesuitech* (About the Jesuits), *Nová doba*, vol. 15, 16 Dec. 1910, no. 150, p. 5.

92) BASS, Eduard: *Čtení o roce osmačtyřicátém. Díl první* (Readings about the Year 1848. Volume I), Fr. Borový, Praha 1940, p. 563 (hereinafter BASS).

93) Johannes Ronge (1813–1887), Johannes Czerski (1813–1893). For more about the influence of Ronge's opinions about Hus in the Czech milieu, see KRAUS, Arnošt Vilém: *Husitství v literatuře, zejména německé. Část III. Husitství v literatuře devatenáctého století* (Hussitism in the Literature, Especially in German: Part III: Hussitism in the Literature of the 19th Century), ČAVU, Praha 1924, pp. 213, 214.

94) RONGE, Johannes: *Řím a dewatenácté století: zbjrka negnowegssich události cirkewnjch obsahujicj, počátek a původ nowého německo katolického wyznánj w Wratislawi, Lipsku, Drážďanech a.t.d., Tisk a wydánj u Jána Samuele Landolta, Hiřberk 1845.* (Rome and the 19th Century: A Collection of the Latest Events of the Church, Including the Beginning and the Origin of the New German Catholic Faith in Breslau, Leipzig, Dresden, etc.), printed and published by Jan Samuel Landolt, Hirschberg 1845).

they not themselves the authors.”⁹⁵ Lukášek mentions the song in the context of other anti-Jesuit elements connected with the period around the year 1848.⁹⁶

One also finds paraphrases of the original text. One such paraphrase with four stanzas was published in 1867 in the journal *Humoristické listy*.⁹⁷ We also run into the song’s text in works for the theatre⁹⁸ or in belles-lettres⁹⁹ referring back to the time before the defeat of the revolution of 1848.

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
32	<i>Písň Žižkovy IV</i>	<i>Písň Žižkovy IV</i> <i>Písň o Němcích I</i> [Švábův domov] ¹⁰⁰ Note: 1848. Sung like Wo ist der Deutschen Vaterland? 1. Kde pak je Švábův domov, kde? 2. Kde pak as Švábův sněm je?
33	<i>Písň o Němcích I</i> 3. Kam pak ty Šváby zalezli? ¹⁰¹ 4. Proč pak jen Šváb tak černý je?	<i>Písň o Němcích I</i> 5. Jak pak se těch Švábů sprostíme? <i>Písň o Němcích II</i> [Píseň o Švábech. Like: Kde je mládek, tam je stárek] ¹⁰² Note: like Kde je sládek, tam... 1. Že jsou Šváby, staré báby, kvákají

95) LUKÁŠEK, Václav: *Bedřich Vilém Košut a náboženské poměry v revoluční době r. 1848 a za vlády absolutismu* (Bedřich Vilém Košut and the Religious Situation in the Revolutionary Period of 1848 and under Absolutist Rule), V. Horák a spol., Praha 1927, p. 77.

96) *Ibid.*, p. 77. VOLF, Josef: *Žižka v literatuře* (Žižka in the Literature) [column: Úvahy], *Časopis Národního musea*, vol. 98, 1924, no. 1, p. 277.

97) *Humoristické listy*, vol. IX, 5 Jan. 1867, no. 1, p. 3 (Who is the song about that is sung like “Jsou, jsou na potoce ráčata?”) 1. *Zas se černí ptáci sletují...* 2. *Jich – jich poslal na svět...* 3. *Již – již jedenkrát zavedli...* 4. *Zbav – zbav nás o Pane Ježíši...*

98) STEIGERWALD, Karel: *Dobové tance* (Period Dances). A farce from 1852. Song texts: Jan Neruda, J. B. Pichl, anonymous. Music by Miki Jelínek, DILIA, Praha 1981, p. 60 (sung in the play).

99) According to BASS, op. cit. in footnote no. 92, p. 563 – he prints part of a Hus stanza.

100) STREJČEK, op. cit. in footnote no. 71, p. 8. Also see SMETANA, Robert – VÁCLAVEK, Bedřich: *Sto let života písň “Kde domov můj?” v tradici* (100 Years of the Song “Where Is My Home?” in Tradition), *Chudým dětem* (yearbook), vol. 46, 1934, p. 87. This is a reference to its occurrence in the manuscript student songbook by Josef Šedivý (1842–1896, no. 29 with five stanzas). Šmejkal printed the text and designates it as a paraphrase. He clearly carried it over from Babor’s songbook. See ŠMEJKAL, op. cit. in footnote no. 2, pp. 136, 137, 140.

101) This seems to refer to the Second Schleswig War, called the “three years’ war” (1848–1851). Were this hypothesis to be confirmed, it would be of considerable assistance for an at least approximate dating of the song.

102) J. Václavková included six stanzas (*Píseň o Švábech*) with slight deviations (e.g. “teď jsou švábi staré baby, kuňkají o nás jak žáby”) in her anthology (VÁCLAVKOVÁ, op. cit. in footnote no. 40, p. 130), which specifies this typical anti-Frankfurt song (printed by K. Vetterl, led by Fr. Groll). Further details, i.e. “a one-page printed leaflet of anonymous origins of the common people”, appear in NOVOTNÝ, Miloslav: *Letáky z roku 1848*, ELK, Praha 1948, pp. 181, 182.

We find information about Karel Havlíček Borovský’s authorship in a book by P. Hora-Hořejš, but I have been unable to prove or disprove this assertion; see HORA-HOŘEJŠ, Petr: *Toulky českou minulostí 7. Od konce*

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
34	<p>Písně o Němcích II 2. Šváb je skoupý, přitom hloupý 3. Švábskou duši 4. Švábské panny</p>	<p>Písně o Němcích II 5. Švábská banda, to tě švanda 6. Šváb se vtírá</p> <p>Písně o Němcích III Píseň na frajšáry Note: like Haj husy ze pšenice 1. Hoj chlapy na frajšáry</p>
35	<p>Písně o Němcích III Píseň na frajšáry 2. Kde si Žižko na ti Němce 3. Vítejte Domažlice 4. Znáte-li rod německý 5. Jen Švábi neutečte</p>	<p>Písně o Němcích III Píseň na frajšáry 7. Hoj chlapy, krásné časy 7. Hoj chlapy, v šik se stavte</p> <p>Válečné písně I [Moravian-Slovakian. Like: Bože můj, otče můj]¹⁰³ [Zatni pěst a odporuj!]¹⁰⁴ Note: by Vašák 1. Hanebno jest hlavu klásti</p>
36	<p>Válečné písně I 2. Z kouta musí Němec hledět 3. Odporem jen zvítězíme</p> <p>Válečné písně II 1. Boj začíná! Ozbrojte kdož mužové ste páže 2. Kdo Čech i Sláv, otevři svobodě mladá ňadra</p>	<p>Válečné písně III [Válečná]¹⁰⁵ 1. V jarmu co tak dlouho hyne 2. Za zmar svobody, lidu práva</p>

napoleonských válek do vzniku Rakousko-Uherska (1815–1867) (Wanderings through the Czech Past 7, From the End of the Napoleonic Wars to the Creation of Austria-Hungary, 1815–1867), Via Facti, Praha 1998, p. 112.

103) This title and three stanzas are mentioned in the section “Politické písně” (Political Songs) in VÁCLAVKOVÁ, op. cit. in footnote no. 40, p. 95. However, it incorrectly refers to *Bože můj, otče můj* – that is the melody of a different song in the leaflet. See the printed leaflet from 1848 with the texts *Hanebně jest hlavu klásti* and *Za čo my vám robíme* (see KARBUSICKÝ – PLETKA, op. cit. in footnote no. 78, pp. 18, 19).

The text also appears in belles-lettres: the words are slightly different in ŘEZNÍČEK, Václav: *Naše zlatá matička. Díl třetí. Svítání* (Our Golden Mother, Part III, Sunrise), A. Neubert, Praha 1924, pp. 84, 85.

104) KARBUSICKÝ – PLETKA, op. cit. in footnote no. 78, p. 82 (the song *Zatni pěst a odporuj!* with three stanzas). Printed leaflet from the collection of the National Museum Library H 8/1.

105) This title is mentioned by J. Václavková; see VÁCLAVKOVÁ, op. cit. in footnote no. 40, pp. 144, 145 (5 stanzas).

III. *Válečná*, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty, 9 Apr. 1869, no. 77, p. 1. Here, one finds clear differentiation of what is to be sung by the choir. This is a continuation of a serial from the previous issue: *Novonárodní. J. Borecký*, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty, 2 Apr. 1869, no. 76, p. 1.

Numbering of the pair of adjacent pages	Left-hand page	Right-hand page (numbered), incipit
37	Válečné písň III 3. <i>Nechť nás ukrutník hubil, tlačil</i> 4. <i>Ukryli jsme doufání naše</i> 5. <i>Aj bratří vzhůru na oře</i>	Válečné písň IV [J. J. Kolár: <i>Válka! Válka!</i>] ¹⁰⁶ Note: by Kolár 1. <i>Válka! Válka! Prapor věje!</i> 2. <i>Národ pánem, národ králem</i> 3. <i>Ano v Čechách naše ráje</i>
38	Válečné písň IV 4. <i>Kdo jest Čechem, chop se meče</i> 5. <i>Aj hle vizte – vlasti díky</i>	Válečné písň IV 6. <i>Svornost buďz našim heslem</i> 7. <i>Kdo jest Čechem, srdcem, duchem</i> 8. <i>Bratří již se k vlasti znejme</i>
39	Válečné písň IV 9. <i>V bratrském jen obcování</i> 10. <i>Svornost! Svornost! Prapor věje</i>	Jezovítská Note: sung like Jsou, jsou na potoce ráčata 1. <i>Zas, zas jezoviti vstávají</i> 2. <i>Jich, jich poslal na svět satan</i> 3. <i>Hle, hle mají také čestný řád</i>
40	Jezovítská 4. <i>Aj, aj vyvěsili kabátek</i> 5. <i>Jíž, již jedenkrát zavedli</i> 6. <i>Jen, jen vzpomeňte si na Husa, jen, jen na hranici žhnoucí od které duch český chytil, aby temnotu osvítil, jako slunce skvící.</i>	Jezovítská 7. <i>Nás, nás zbav o pane Ježíši</i>
41	Válečné písň V Válečná ¹⁰⁷ Note: sung like Na Bílé hoře 1. <i>Strašlivě se staví mravi šedotmaví</i>	Válečné písň V 2. <i>O kyž bysme břitký měli meč do bitvy</i> 3. <i>Aj kyž bysme měli špičatých bodákův</i> 4. <i>Kdybychom pak měli děl a kouli málo</i> 5. <i>Hoj vy vranní koně z pole na bojiště</i>
42	Válečné písň V 6. <i>Až pak vyplením koukol je pšenice</i>	

Conclusion

A coincidence contributed to the finding of this important source. We had heard about it, but everything we knew about it came from brief descriptions. This study has presented a basic overview and characterisation of the songbook and its contents. The emphasis has been primarily on historiographical matters. The source’s language (e.g. means of expression, poetics, spelling) are certainly also deserving of attention. With respect to the repertoire of the Czech part, the songbook “*Písň Baborovy*” deserves a place alongside the

¹⁰⁶) This is the famous poem *Píseň svobody* (or *Válka, válka*) by Josef Jiří Kolár. It is known from a musical setting written by Bedřich Smetana in the revolutionary year of 1848; Smetana’s peer Albin Mašek also set the text to music, but as a chorus instead of a song (1851).

¹⁰⁷) RYBA, Bohumil: *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze 5. Strahovské rukopisy DL-DU, Σ, porůznu a výběr zlomků* (čís. 2426–3286) (List of Manuscripts at the Strahov Library of the Museum of Czech Literature in Prague 5. Strahov Manuscripts DL-DU, Σ, Various and a Selection of Fragments [Nos. 2426–3286]), *Památník národního písemnictví*, Praha 1971, p. 102 (see 2675/ DS II 34 Selected poems and songs, song no. 113 on p. 66 – here the text of six stanzas).

most important printed songbooks of 1848 (*Slovanský zpěvník*, *Zpěvník Slavie*), but also alongside lesser-known manuscript songbooks mentioned in the study, such as “Pluhař, Jiříček, Förchtgott-Tovačovský”. I would add a brief comment about the latter group. In 2021, I happened upon yet another manuscript songbook with ties to the year 1848. My study *Uzavřený kruh? Muška jenom zlatá!* (Closed Circle? Rota Fortunae!)¹⁰⁸ is in all likelihood the very first description of the manuscript songbook of Ján Kašpar / František Ninger from the summer of 1848 (part of the collections of the Zdeněk Nejedlý Library at the Masaryk Institute and Archives of the Czech Academy of Sciences, shelf mark 12252ZN), and it is also valuable for its Hus-Hussite elements in the recorded repertoire. It is thus quite clear that the right time has come for a careful comparison and revision of the previous results of research on printed and manuscript songbooks connected with the year 1848 and the period immediately preceding it.

Address: Viktor Velek, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, Gabčíkova 2362, 182 00 Praha 8 – Libeň, Czech Republic

E-mail: vvelek@mua.cas.cz, viktor.velek@gmx.de

108) <https://www.smnf.cz/cs/blog/Uzavreny-kruh-Muska-jenom-zlata/> [accessed on 8 Apr. 2022]

Písňová husitika a další repertoár v rukopisném zpěvníku „Písně Baborovy“

Viktor Velek

Patrně každý badatel na poli historie obecné či oborově zaměřené narazil někdy na zmínku o zajímavém pramenu, který však nebyl v knize či studii dostatečně popsán ani přesným názvem, ani signaturou. Pochopitelně se jedná o vážnou překážku pro další nakládání s informacemi, protože není možno ověřit je a uvést v širší kontext, nelze vyloučit ani mystifikaci (či snad falzum) atd. V literatuře o dějinách české hymny představuje tento typ rukopisný zpěvník, na který patrně jako první upozornil novinář, básník, prozaik, libretista, překladatel, spolupracovník rozhlasu, režisér divadla, autor rozhlasových her a polyglot Jaromír Václav Šmejkal ve své knize *Píseň písní národu českého* (1934).¹ Je to jeden z mála nedostatků této jinak výjimečné – a dosud stále velmi užitečné a v leccems nepřekonané – knihy.

Šmejkal zpěvník přibližuje v VII. kapitole (*Nové sloky na starý nápěv*). V úvodu nejprve osvětluje metodu rozdělení nasbíraného materiálu, pro tuto studii je důležitá pasáž věnovaná variantám a parafrázím.² V dalších odstavcích pak stručně přibližuje v chronologickém sledu nejstarší parafráze: nejprve Pickovu (*první milostnou parafrázi*, 1837), pak Klácelovu (*první zemskou „moravskou“ variantu*, 1838), následně Neumannovu (*první zemskou „českou“ variantu*, 1850),³ zajímavou svou sedmou husovsko-husitsky orientovanou slokou, a nakonec také dvě varianty české hymny zaznamenané ve sbírce *Básně* kněze Josefa Tichého.⁴ Ty jsou velmi důležité pro komparaci s rukopisným zpěvníkem, který je předmětem této studie. U variant Tichého spatřuje Šmejkal větší význam nikoliv v případě č. 1 *Kde vlast je má?*, ale v č. XXVI. *Má vlast (Kde vlast je má? Kde domov můj?!)*. Zde Šmejkal připomíná, že ve své době velmi oblíbené XXVI. číslo má vazbu na starší zápis ve starém zpěvníku písní

Studie vznikla díky podpoře Grantové agentury České republiky, projektu EXPRO 19-28306X *Staré mýty, nová fakta: České země v centru hudebního dění 15. století*.

1) Jaromír Václav Šmejkal (1902–1941) se dostal spolu se svou knihou i do scénáře hudebně-divadelního pásma *Z monarchie do republiky*, které v roce 2018 u příležitosti 100. výročí založení Československa provedli v ostravském Divadle Mír studenti a pedagogové Ostravské univerzity spolu s několika profesionálními herci ostravských divadel.

2) ŠMEJKAL, Jaromír Václav: *Píseň písní národu českého*, A. Neubert, Praha 1935, s. 116 (dále ŠMEJKAL).

3) NEUMANN, Pantaleon – KAVÁN, František – PROCHÁZKA, Josef: *Zpěvník pro mládež československou*. 1. svazek, J. Pospíšil, Praha 1850. Neumann byl autorem textů, Kaván a Procházka jsou spojeni s nápěvy.

4) TICHÝ, Josef: *Básně* [Básně Josefa Tichého], K. Jeřábková, Praha 1852.

českých a německých psaných rukou Eduarda Svobody, tj. přítele Karla Havlíčka Borovského z dob studií na německobrodském gymnáziu.⁵ Šmejkal také kriticky zhodnotil míru odchylek Svobodova textu od přepisu, který nacházíme v knize *Kde domov můj?* (1934) profesora Ferdinanda Strejčka.⁶ Opodstatněnost tohoto podání variant má svůj význam nejen pro evidenci výskytů, ale i pro pochopení jejich provázanosti. Více již Šmejkal sám: „*Všechny sloky a parafráze ze zpěvníku Svobodova nalezl jsem také ve zpěvníku ‚Písně Baborovy psany v Vídní 1838‘; je to sešitek, do něhož si od onoho roku přepisoval mistr krejčovský Petr Babor, otec známého ‚rohmistra‘ [Zdeňka] Babora z orchestru Národního divadla v Praze, oblíbené německé písně a které mu od r. 1840 rozmnožoval českými vlasteneckými a ostře protiněmeckými písněmi jeho přítel Bušta [?Bašta].*“⁷ Zde je třeba poznamenat, že přijetí lze ve zpěvníku přecíst i jako Bašta! Šmejkal dále pokračuje popisem dvou parafrází hymny v tomto pramenu a dodává, že zpěvník „[...] je majetkem Národního musea, [...]“.⁸ A nyní se vracím na začátek této studie: bohužel, ani při dalších zmínkách o zpěvníku Šmejkal nepodává dostatečnou lokalizační informaci.⁹ To byl patrně hlavní důvod, proč se v literatuře o české hymně setkáváme jen s „Baborem dle Šmejkala“, viz např. přílohově pojatá kapitola *Některé obměny a parafráze písně Kde domov můj?*, která tvoří závěr sborníku ze symposia o české hymně konaného v roce 1993.¹⁰

Také já sám jsem se omezil v několika svých studiích na pouhé „*čerpáno ze Šmejkala*“,¹¹ ale stále doufal v nalezení zpěvníku. K objevení došlo náhodou ve studovně Národního muzea – Českého muzea hudby (NM-ČMH), při mém výzkumu písňového repertoáru revolučního roku 1848. Obsahovou shodu začal signalizovat kartotékový lístek nadepsaný „*Zpěvník (sign. XVII E 157). Obsahující texty písní z 30. a 40. let min. stol. Kde domov můj o 11 slokách. Písně o Žižkovi, Němcích, kněžích, úřednících, Židech. 40 listů. Ms. 1838 a 1840. 8°. (Velmi zajímavé satirické šlehy, jako od Havlíčka).*“ Jak vidno, nulová zmínka o Baborovi či Buštovi/Baštovi!

Objevení pramene otevřelo cestu k tomuto prvnímu základnímu popisu zpěvníku, k identifikaci písní, dále ke zjištění informací o dvojici Babor-Bušta/Bašta, další dimenzi objevu

5) Eduard Svoboda (snad ten s životními daty cca 1820–1912).

6) STREJČEK, Ferdinand: *Kde domov můj? Vysvětlení československé státní hymny. Její vznik a význam. K oslavě 100. výročí vzniku národní hymny (1834–1934)*, Matice divadelní, Praha 1934. Strejčkův zápis navíc obsahuje sloku s husitskou tematikou.

7) ŠMEJKAL, op. cit. v pozn. 2, s. 117.

8) Tamtéž.

9) Tamtéž. O Baborově zpěvníku jsou zmínky na s. 117, 118, 136, 137, 140, 181 a 185.

10) *Locus amoenus – Místo líbezňé. Sborník příspěvků*, ed. Jiří Šubrt – Jiří K. Kroupa, KLP, Praha 1994, s. 70 (dále *Locus*). Zde přepis jedné Baborovy varianty a též jedné ze Svobodova zpěvníku (1841), zařazené jsou i verze Tichého a Klácela.

11) VELEK, Viktor: *Druhý život Mistra Jana Husa a husitství v české a světové hudbě – revoluční rok 1848 / Second Life of Master Jan Hus and Hussitism in the Music of the Czech Lands and Around the World – The Revolution of 1848*, *Musicalia*, roč. 9, 2017, č. 1–2, s. 29, 30, 44, 45; VELEK, Viktor: *Die tschechische Nationalhymne Kde domov můj? im tschechischen Wien*, *Musicologica Austriaca*, roč. 28, 2009, in: *Musik und Identität – Beiträge zur Musikgeschichte Zentraleuropas*, eds. Barbara Boisits – Cornelia Szabó-Knotik, Edition Praesens, Wien 2010, s. 125–127; VELEK, Viktor: *Where is my home? The Czech National Anthem: its Problems, Controversies, and Strengths*, *Polski Rocznik Muzykologiczny*, roč. 29, 2021, s. 187.

představuje pokus o definování významu zpěvníku v kontextu pramenů a literatury k hudbě revolučního roku 1848. Jako jeden z dílčích cílů jsem si stanovil provedení sondy do vybrané tematické části zpěvníku, tj. do zapsaných husovsko-husitských písní.

Vraťme se k uvedeným informacím o osobách spjatých se zpěvníkem. Nejprve se zaměříme na rodinu Baborovu:

<p>Martin Babor cca 1738 – 26. 5. 1795 Praha krejčovský mistr a dopravce v Praze</p>			
<p>František Babor ? 1789 Praha – cca 1830 Cottondrucker/tiskař bavlny, Tuchmacher/soukeník ∞ 9. 2. 1812 Praha-Staré Město</p>			
<p>Anna Kiliánová 1789 či 1791 Praha – 21. 11. 1839 Praha pradlena, dcera tiskaře bavlny</p>			
<p>Petr Josef Babor 25. 8. 1818 Praha – 19. 2. 1887 Praha krejčovský mistr, magistrátní sluha, měšťan pražský, jeden z deseti sourozenců</p>	<p>∞ 14. 2. 1854 Praha-Smíchov</p> <p>∞ 25. 11. 1857</p>	<p>Barbora Marie Novotná 2. 12. 1828 Praha – 20. 5. 1856 mlékařka</p> <p>Kateřina/Katharina Žižková/Zischka 11. 8. 1831 – 14. 5. 1921 porodní pomocnice <i>její otec: Jan Nepomuk Žižka</i> ? – před 1857 <i>její matka: Barbora Žižková, roz. Bubníková</i> 1810 – 12. 3. 1875¹² <i>její sestry: Marie Reneltová, Anna Götzová</i> <i>její bratři:</i> Jan Žižka Gabriel Matěj/Matthias Žižka/Zischka 24. 3. 1833 – 29. 1. 1889 podnikatel, český vlastenec (mj. ve vedení Sokola Pražského, ve Sboru pro stavbu Národního divadla v Praze)</p>	
<p>Vladimír Petr Babor¹³ 7. 3. 1855 Praha – 9. 10. 1918 řezbář, kustod a stipendista Sokola Pražského, člen Čtenářsko-zábavního spolku Hálek v Praze</p> <p>∞ 20. 1. 1883 Karlín Marie Krásová 31. 5. 1861 Zdebuzevy – ? 20. 10. 1921 Praha</p> <p><i>dcera: Jaroslava (1883 – ?)</i></p>	<p>Zdeněk Gabriel Babor 13. 7. 1858 Praha – 8. 8. 1940 Farbendrucker, (vojenský) hudebník</p> <p>∞ 18. 12. 1937 v Praze Barbora Bodmannová 19. 7. 1894 Strachotín (Hustopeče) – po 1946</p>	<p>Jaroslav Václav Babor 26. 6. 1861 – 8. 8. 1907¹⁴ obchodník, materialista, činný člen Sokola Pražského (1879 – ?1883)</p>	<p>Otakar Gabriel Babor 25. 2. 1873 – 17. 1. 1927 poštovní adjunkt, hudebník u 11. pěšího pluku v Innsbrucku</p> <p>∞ 22. 9. 1907 v Praze Berta Sýkorová 4. 7. 1886 – ?</p> <p><i>dcera: Sidonie/Zdeňka</i> 1908 Praha – ? <i>syn: Jaroslav</i> (1910 Kolín – ?)</p>

12) [Parte], Posel z Prahy. Občanské noviny a věstník národo-hospodářský, 12. 3. 1875, č. 60, s. 4 (úmrtí v 65 letech).

13) Zachycen ve vzpomínce Renáty Tyršové na první sokolské šibřinky v Praze v roce 1865: *Renáta Tyršová o prvních šibřinkách*, Rozkvět, roč. 15, 10. 3. 1922, č. 5, s. 150, 151; YKNÍRBIŠ, Polední list, roč. 14, 28. 1. 1940, č. 27, s. 13.

14) [Parte], Národní listy, roč. 47, 10. 8. 1907, č. 219, s. 7.

Petr Babor měl poměrně významné postavení jako krejčovský mistr v Praze. Z denního tisku víme, že jako zástupce 1. [První] krejčovské jednoty podpořil v roce 1867 vznik Občanské záložny v Praze v blízkosti františkánského kláštera u Panny Marie Sněžné.¹⁵ V Jednotě byl dokonce předsedou, což ho předurčilo pro výkon funkce náhradníka do výboru vzniklé První občanské záložny pražské.¹⁶

Jeho vlasteneckou činnost máme také poměrně dobře zmapovanou. Podporu divadla a vlastní profese dokázal propojit: svědčí o tom ohlas

Jednoty na brožuru Karla Friče,¹⁷ na reakci v podobě dopisu a zaslaných 25 zl. (1864) znovu upozornil Jaroslav Pacovský.¹⁸ Petr Babor byl také výraznou postavou Sokola Pražského: např. v roce 1862 revizorem / účetním dozorcem,¹⁹ o rok později byl členem zábavního výboru, v sokolském tisku najdeme i jeho fotografii.²⁰ Patřil též k podporovatelům českého Národního divadla, jeho mecenášství mělo mj. i formu peněžních příspěvků odevzdaných jím a jeho ženou Kateřinou.²¹ Ta se objevuje i na seznamech dárců, kteří podporovali různé národní akce typu „národní loterie pro Zdeňku Havlíčkovou“ či „sbírky na pohořelé“. Šlo např. o pletené bavlněné rukavice, ozdobnou skříňku na šicí náčiní apod.

O vzdělání a o osobním životě **Zdenka/Zdeňka Babora** toho víme zatím málo. Obdobím 1877–1881 je vymezena jeho vojenská služba (buď u 74., nebo 77. pěšího pluku). Profesionální označení „Farbendrucker“ naznačuje, že podobně jako otec pracoval i syn v oboru krejčovském, textilním. O činnosti v letech 1881–1885, tedy mezi návratem z vojenské

Zábavní výbor Sokola Pražského r. 1863.
 Ant. Škrobda JUC. T. Čermý V. Nežil E. Uggé G. Žitka V. Černý B. Riegl J. Otto Al. Koderlívek
 Committee of the Prague Sokol Organization, Petr Babor (seated first from the left) / Zábavní výbor Sokola Pražského, Petr Babor (první sedící zleva)

Reprint of the photograph / Přetisk fotografie, 1863

In: Časopis pro tělesnou a mravní výchovu (Journal for Physical and Mental Education), vol. / roč. 48, no. / č. 1–2, 1922, p. / s. 50

15) *Stran pražských záložén*, Posel z Prahy, roč. 8, 23. 7. 1867, č. 88, s. 400.

16) *Ustavující hromada první občanské záložny pražské*, Posel z Prahy. Občanské noviny, 24. 8. 1869, č. 101, s. 3.

17) FRIČ, Karel Jan: *Stavme velké Národní divadlo*, Nákladem Karla Friče, Praha 1864.

18) PACOVSKÝ, Jaroslav: *Historie budovy Národního divadla*, Panorama, Praha 1983, s. 55 (přetisk dopisu s podpisem Petra Babora).

19) *Památník vydaný na oslavu dvacetiletého trvání tělocvičné jednoty Sokola Pražského*, Sokol Pražský, Praha 1883, s. 188, 189.

20) SCHEINER, J. [Josef]: *K našemu jubileu*, Sokol, roč. 48, 1922, č. 3, s. 50 (foto).

21) *Zasláno*, Národní listy, roč. 2, 3. 3. 1862, příloha k č. 52, s. 2; *Seznam dobrovolných příspěvků ve prospěch velkého národního divadla upsaných a složených...* (V. výkaz), Národní listy, roč. 5, 1865, s. 18.

služby a začátkem působení v orchestru Národního divadla v Praze, nevíme nic. Ženat byl pouze jednou a stojí za povšimnutí, že se ženil na prahu osmdesátky a s ženou o cca 35 let mladší. Z úřední dokumentace je známo, že byla v roce 1946 jako občanka německé národnosti odsunuta. Nejvíce zpráv o Zdeňku Baborovi nacházíme v souvislosti s jeho uměleckou činností, tedy s hrou na lesní roh v divadelním orchestru. V roce 1926 oslavil 40 let činnosti v tomto tělese: působil v letech 1885–1894 v sekci trubek-polnic a v letech 1895–1925 v sekci lesních rohů. Z úřední agendy vyplývá, že k 31. 7. 1918 odsloužil 33 roků a 7 měsíců. V červnu 1925 mu byl přiznán důchod – bilance k 1. 7. 1925 činila 40 let a 6 měsíců. Příležitostně vystupoval s jinými hráči na lesní roh tohoto orchestru v kvartetu či jiných uskupeních v rámci divadelní dramaturgie:

Pondělí 28. 11. 1887 Koncert ve prospěch Leopolda Stropnického	Rudolf Nováček: <i>Lovecká</i> . Pro kvarteto lesních rohů. Hrají: Janoušek, Uhýrek, Babor, Forster
Pátek 8. 3. 1901 v rámci večerního programu	Johannes Brahms: <i>Zvuk harfy – Zahradník – Zpěv fíngala</i> . Tři sbory s průvodem harfy a dvou lesních rohů. Dámský sbor operní, Josef Šollar (harfa), Zdeněk Babor a Ant. Peroutka (lesní rohy)
Úterý 11. 4. 1916 Pátek 14. 4. 1916 „Mozartův večer“	Wolfgang Amadeus Mozart: <i>Vesničtí muzikanti</i> pro dvoje housle, violu, kontrabas a dva lesní rohy (KV 522). Lesní rohy: Ludvík Reiser a Zdeněk Babor

Se spoluhráči z divadelního orchestru vystupoval Babor i na samostatných koncertech, zejména v letech 1893–1908. A to nejen v Praze, ale v jiných městech.

Babor je spojován též s Českou filharmonií. Tomáš Kolář ve své diplomové práci uvádí, že Babor byl v letech 1896–1901 jejím členem.²² Byla založena v roce 1896 s tím, že ji tvořili členové divadelního orchestru a cílem bylo provádění symfonických koncertů. V roce 1901 došlo k tzv. velké stávce, jejímž důsledkem bylo rozpuštění orchestru. Babor patřil mezi ty, kteří se do něj vrátili. Ti, kteří tak neučinili, vytvořili základ samostatné (na Národním divadle nezávislé) České filharmonie.

Na Baborovo jméno narážíme i v historii přenosu zvuku. Když došlo počátkem roku 1890 na zkoušku nového prachového mikrofonu na telefonické trati mezi Vídní a Prahou, tak byl z Prahy vyslán koncert, při němž účinkovali „[...] též jedna z vynikajících žákyň školy p. Pivody a p. Babor, člen orchestru Národního divadla.“²³ Ve „zlaté kapliče“ nepůsobil Babor jen jako hráč, jako člen se podílel na činnosti výboru Siroťčího, vdovského a podpůrného spolku členů Národního divadla. Zdeněk Babor platil i za žádaného hráče mimo divadelní orchestr. Nacházíme ho mj. mezi těmi, kteří hráli 25. 12. 1896 v premiérovém provedení *Missa Jubilaei* (op. 2) Eduarda Treglera.²⁴ Babor působil též pedagogicky, a to jako učitel hry na lesní roh v Československé akademii klavírní (1899, 1900).

22) KOLÁŘ, Tomáš: *Skupina lesních rohů České filharmonie*, diplomová práce, Hudební fakulta JAMU, Brno 2012, s. 48.

23) *Zkouška s novým mikrofonem*, Plzeňské listy, roč. 26, 23. 1. 1890, č. 1, s. 3.

24) Skladba byla napsána pro smíšený sbor s průvodem varhan (oblig.), 2 trumpet a 3 trombonů/pozounů (ad lib), o rok později ji vydal pražský hudební nakladatel Fr. A. Urbánek.

Podobně jako otec, ani Zdeněk Babor nestál stranou vlasteneckého dění. Mimo jiné byl v roce 1894 činným členem Spolku pro postavení pomníku Mistra Jana Husa v Praze. Udržoval také kontakty se známými osobnostmi. Jednou z nich byl např. spisovatel Ignát Herrmann (1854–1935), jemuž gratuloval k 70. narozeninám.²⁵ Klíčové místo v Baborově seznamu přátel však má světoznámý operní pěvec Karel Burian (1870–1924). V literatuře o něm bývá Babor uváděn často. Důvodem bylo to, že Zdeněk Babor sehrál v Burianově životě důležitou zprostředkovatelskou roli. Buriana neseznámil jen s Mořicem/Moritzem Wallersteinem (1847–1906), který tehdy platil za nejlepšího učitele v Praze,²⁶ ale také s kapelníkem Národního divadla Mořicem Angerem.²⁷ „Ale skutečným objevitelem skvostného hlasu, tehdy ještě lyrického ve výrazu i zjevu, byl hornista Národního divadla v Praze Zdeněk Babor. Půjčil mu dokonce 36 zlatých na první cestovní výdaje.“²⁸ Cenným zdrojem informací je kniha J. V. Hradčanského z roku 1928.²⁹ Autor píše, že to Zdeněk Babor

Zdeněk Babor

Reprint of the photograph / Přetisk fotografie
In: Hradčanský, J. V.: *Komorní pěvec Karel Burian ve svých veršovaných dopisech* (Kammersänger Karel Burian in His Versified Letters), Grafický ústav a nakladatelství L. Beneše, Český Brod [1928], p. / s. 112

„[...] byl vlastně toho původcem, že Burian zanechal studia právnického a počal se připravovati k divadlu. Je synem pražského měšťana, Fr. [!, recte Petra] Babora, mistra krejčovského, jenž byl s Jindřichem Fügnerem v prvním výboru Sokola pražského; bratr Zdeněkův Vladimír byl ke konci svého života sokolníkem této jednoty mateřské.“³⁰ V této knize nacházíme i Baborovy fotografie³¹ a také výrazy, jakými Burian tituloval ve svých dopisech a verších přítele Babora. Vedle spojení ryze přátelských (bratr milény, nerozdílný druh) užíval i spojení odkazující přímo na lesní roh: horný krotitel, umělec náhorní, nárožní výtrubník, vážený muž od rohu, umělec lesorožní, Mistr výtrubný, Mistr hornofrku, instrumentální umělec. Díky Burianovi

25) U Ignáta Herrmanna po oslavě 70. narozenin, *Národní listy*, roč. 64, 15. 8. 1924, č. 225, s. 2.

26) BURIAN, Emil František: *Karel Burian*, Orbis, Praha 1948, s. 7.

27) KOPECKÝ, Emanuel: *Slavní pěvci Národního divadla*, Panton, Praha 1968, s. 14.

28) HARTMAN, Emil: *Karel Burian* [...], *Český deník*. Víkend od 14. do 16. října 1994, 14. 10. 1994, č. 242, s. 1.

29) HRADČANSKÝ, Jindřich Václav: *Komorní pěvec Karel Burian ve svých veršovaných dopisech*, Grafický ústav a nakladatelství L. Beneše, Český Brod 1928.

30) Tamtéž, s. 49.

31) Tamtéž, s. 112 (Z. Babor) a 144 (Z. Babor a J. Makovský).

víme také to, že Zdeněk Babor i pěkně zpíval (tenor, bas). Závěr života Zdenka Babora blíže znám není.³²

Vedle rodiny Baborů je se zpěvníkem spjat i blíže neznámý **Bušta/Bašta**. Je zmíněn v již citovaném Šmejkalově popisu, z něž opakují závěrečnou část: „[...] *oblíbené německé písně a které mu od r. 1840 rozmnožoval českými vlasteneckými a ostré protiněmeckými písněmi jeho přítel Bušta.*“³³ Tuto informaci čerpal Šmejkal přímo z pramene: zhruba v polovině se totiž nemění jen písmo, ale i charakter repertoáru. A právě část druhá, vyplněná českými společenskými písněmi a jejich parafrázemi, variantami apod., je u písně *Břetislav a Jitka* nadepsána „*Psal můj přítel Bušta 1840 a zemřel 1850 v Praze.*“ Malá poznámka na závěr: mix českého a německého repertoáru v rámci zpěvníku a ani ostrý protiněmecký tón v českých textech není ničím výjimečný, stačí připomenout čtyřdílný rukopisný zpěvník Karla Marii Jiříčka psaný v letech 1845–1862.³⁴

Zpěvník „Písně Baborovy“

Zpěvníček (nenotovaný) má podobu kapesního sešitu/zápisníku (190 mm × 118 mm × hřbet 8 mm), jemuž dominuje na přední desce (mramorovaný papír zelené barvy) ozdobná nálepka ve tvaru srdce s nápisem „*Zpěvník. Lieder.*“ Pod ní je později pracovníkem muzea dopsána signatura „*XVII E 157*“ a ve spodní části srdce nečitelný, slabý přípis, snad jméno Babor. K přednímu přidešti: v horní části dopsáno „*Písně Baborovy psany ve Vidni 1838*“, ve střední části pak stojí „*Z pozůstalosti Petra Babora, mistra krejčovského v Praze, věnuje jeho syn Zdeněk Babor.*“ Rukopis horního textu patrně náleží pracovníku muzea. V Knize přírůstků z let 1934–1939, uložené v hudebněhistorickém oddělení NM-ČMH, je zpěvník veden pod číslem přírůstkovým 864/1934 (inventární číslo: A033858). Z faktu, že zmíněná Šmejkalova kniha vyšla v roce 1935, lze odvodit řadu hypotéz. Jednou z nich je ta, že se do muzea možná dostala díky Šmejkalovi.

Je třeba ještě podat informace o tom, co obsahují do zpěvníku volně vložené listy:

1)

Vložený list se čtyřmi slokami písně, kterou nacházíme např. ve zpěvníku Josefa Bašteckého z roku 1865.³⁵ Zde má název *Za vodou* (incipit 1. sloky: *Za vodou, za vodou, na zelené louce, za vodičkou, hraje si tam dívčina s bílou holubičkou*) a jako autor je uveden F. Straka. List není paginován, na konci je opatřen muzejním razítkem.

2)

Volný list paginovaný číslem 42. Jedná se o nějaký nevyplněný formulář, na jedné straně torzo ručně – převážně německy – psaného textu s úředním obsahem (česky je jen název města „Bockenheim u Frankfurtu“), na straně druhé veršovaný text v češtině, těž ručně psaný a s řadou gramatických chyb:

32) *Výroční sněmování hudebníků*, Divadlo a hudba, spojený časopis Svazu českého herectva a Unie českých hudebníků, roč. 1, 15. 7. 1941, č. 1, s. 13 (zmínka o úmrtí).

33) ŠMEJKAL, op. cit. v pozn. 2, s. 117.

34) JIŘÍČEK, Karel Maria: *Zpěvník*. Knihovna Národního muzea, sign. III E 15.

35) BAŠTECKÝ z Prahy [Josef]: *Z jižních Čech Sokol. České národní a společenské zpěvy*, Al. J. Landfrass a syn, Jindřichův Hradec 1865, s. 176, 177.

„V českém divadle v Praze, dávali Rabagas.
Ten kus jim přišel draze, nezadají ho zas.
V divadle kde pro vzdělání, má se jenom hrát,
začnou se tam, staří mladí mezi sebou rvát.
S pišťalama a la Angot překrásně tam pískali,
herci věnec ala Angot, ze slámy si získalo [!, recte získali].“

Báseň je unikátní reflexí divadelního skandálu, ke kterému došlo v lednu 1875 v Prozatímním divadle. *Rabagas* bylo jméno francouzské divadelní hry od Victoriena Sardoua, která předtím jako parodie na prospěchářství, nabubřelost, jalové křiklounství a boucharonství slavila úspěch už ve Švandově aréně. Provedení v Prozatímním divadle ale vyznělo jako spor mezi tzv. Mladočechy a Staročechy.³⁶

3)

Přeložený list (resp. dvojlist 43, 44) nadepsaný *Piseň mládenče dal*. Název dává smysl po přečtení úvodu strofického textu: „*Hoj mládenče dál ve slinoucí sál. Jen dál, jen mládenče dál, jen dál.*“ Jde o text písně často přetiskované ve společenských zpěvnících pod názvem *Valčík* (příp. *Hoj, mládenče*).³⁷

4)

Vložený formulář *Hlasovací list. Stimmzettel.*, na jehož druhé straně je napsán rukou text a dole je paginován číslem 46. Text je básní, ovšem z hlediska gramatického plnou chyb. Více o něm citát z Kronbauerovy vzpomínky na magistrátního úředníka a příležitostného spisovatele a autora písňových textů Bedřicha Peška (1820–1904), vzpomínka se týká doby kolem roku 1848: „*Velikou bouří nadšení vyvolala v těch dobách píseň vlašského tenoristy v divadle, kdy po potlesku místo taliansky spustil zčistajasna v Peškově překladě česky:*

*Nastává boj. Ozbrojte, kdo mužové jste paže!
Nechť nebe hřmí, nastojte, bůh do boje jít káže.
Nechť vrahové, jak mocná bouř se valem na nás katí,
my proti nim, jak mocná zed' udatně budem státi.*“³⁸

Verze ve zpěvníku je od té citované mírně odlišná. Zajímavé je, že pokračuje druhou slokou. Na text narážíme v literatuře. Název *Válečná* uvádí Fr. Roubík,³⁹ název *Před bojem* se objevuje u textu otištěného v knize *Hudba revolucí* i v antologii *Písně roku 1848*. Obě odkazují

36) TURNOVSKÝ, Ladislav: *Z naší doby. Drobné spisy*, M. Knapp, Praha 1884, s. 144 (dále TURNOVSKÝ); HOLEČEK, Josef: *Pero. Román – paměti*. Díl 4. S Janem Skřejšovským, Pražská akciová tiskárna, Praha 1925, s. 38, 39; *Literatura a umění*, Světozor. Obrázkový týdeník, roč. 9, 29. 1. 1875, č. 5, s. 56; [NERUDA, Jan]: *Feuilleton*. V Praze, 16. ledna, Národní listy, roč. 15, 17. 1. 1875, č. 16, s. 1. In: *Sebrané spisy Jana Nerudy. Řada první (Doplňků díl XI.)*. Díl XXV. Pro české divadlo. Divadelní táčky, ed. K. Rožek, F. Topič, Praha 1912, s. 181–185.

37) Mnou zjištěný nejstarší výskyt viz BARÁK, Josef – PŘERHOF, Heřman – VILÍMEK, Richard: *Hlahol. Společenský zpěvník český*, K. Jeřábková, Praha 1861, s. 83. Další výskyty viz *Český národní zpěvník. Písně české společnosti 19. století*, ed. Bedřich Václavek – Robert Smetana, Svoboda, Praha 1949, s. 402 (dále *Český národní zpěvník*).

38) KRONBAUER, Rudolf Jaroslav: † *Bedřich Peška*, Máj, roč. 2, 24. 6. 1904, č. 41, s. 651.

39) TURNOVSKÝ, op. cit. v pozn. 36, s. 144.

na předlohu, tj. Donizettiho operu *Lucrezia Borgia*,⁴⁰ v antologii je uveden i francouzský nápevný incipit (*Qua lunque fia*).

Nyní několik zásadních informací k následujícímu popisu vázané části zpěvníku. Číslo strany se nachází jen v rámci dvoustrany, tj. v pravém dolním rohu pravé strany. Tomuto řešení odpovídá i mnou zpracovaná tabulka s přehledem zapsaných písní. Paginace začíná stranou 2, protože strana 1 patří již zmíněnému vloženému textu s incipitem *Za vodou...*

Pokud se v přehledu objevuje text v hranatých závorkách, jde o mnou vložený alternativní název písní – někdy jde o alternativní doplněk, jindy o vložení názvu ke strofám, kterým nadpis chyběl. Všechny původní názvy byly přepsány dnešním pravopisem (např. změny ze *sey* na *sei*). Pořízený přepis je svým způsobem přibližný. Při hledání písní v jiných pramenech a literatuře bylo zjištěno, že většina písňových textů nemá jednotné znění: často se vyskytují např. synonymní/variantní zápisy přídavných jmen (např. *stürmisch* a *drohend*), nebo variantní způsob psaní slovesného času (např. *suchst* oproti *suchtest*). Toto platí jak pro němčinu, tak pro češtinu.

Zpěvník lze z jazykového hlediska rozdělit na německou a českou část. První (německá) část zpěvníku vznikala ve Vídni, a proto má kontextualizace smysl především s ohledem na hudební a divadelní dění ve Vídni. Druhá (česká) část je pak významná s ohledem na vývoj české společenské písně a tvorby revolučního roku 1848.

I. Německá část zpěvníku

Tvoří ji směs písní lidových a zlidovělých, písní ze zpěvoher a oper apod. Cenná je tím, co zapisovatel – vztaženo k jeho sociálnímu statutu – vlastně znal, co si zapsal. K názvům byly doplněny synonymně se vyskytující názvy a textové incipity. Písňe jsou stručně představeny v poznámkovém aparátu.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
2	přední přidešť	[Die Menschenwürde] ⁴¹ <i>Umsonst suchtest [suchst] du die guten Quellen, weit außer dir mit wilder Lust [...]</i>
3	Schäffermädchen [Kuckuckslied] ⁴² <i>Ein Schäffermädchen weidete zwei Lämmchen [Lämmen] an der Hand [...]</i>	Schäffermädchen Das Gewitter ⁴³ <i>Wenn sich über den Gebüschten stürmisch [drohend] schwarze Wolken mischen und ein dumpfer Donner rollt [...]</i>

40) BARVÍK, Miroslav: *Hudba revolucí*, SHV, Praha 1964, s. 43; VÁCLAVKOVÁ, Jaroslava: *Písň roku 1848*, Svoboda, Praha 1948, s. 80 (dále VÁCLAVKOVÁ).

41) Německá lidová píseň, mj. otištěna v *Fünf schöne neue Lieder*, J. Kahlbrock Witwe, Hamburg 1860.

42) Německá lidová píseň, cca 1820, často se vyskytuje v německých zpěvnících.

43) Německá lidová píseň často publikovaná v německých zpěvnících, k těm nejstarším patří např. FINK, Gottfried Wilhelm: *Musikalischer Hausschatz der Deutschen*. Zpěvník existuje v několika vydáních, poprvé vyšel v lipském nakladatelství Mayer und Wigand v roce 1843.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
4	Das Gewitter An Röschen ⁴⁴ Wann wird Röschen unser Tränen, Wohl ein Ende seyn, Wann werde ich sagen können, Röschen du bist mein.	An Röschen
5	An Röschen Liebe [Ich liebe dich, so lang ich leben werde] ⁴⁵ Ich liebe dich, so lang ich leben werde, so lang ein [dies/mein] Herz in meinen [an deinen] Busen schlägt. So lang ein Gott regiert auf dieser Erden [...]	Liebe Napoleon [Moritz Gottlieb Saphir: Des Hauses letzte Stunde] ⁴⁶ Im Garten zu Schönbrunnen da liegt der König von Rom, sieht nicht das Licht der Sonnen, sieht nicht das Himmels-Dom [...]
6	Napoleon	Napoleon
7	Napoleon Lanner in Olymp ⁴⁷ Ein Bekannter, der seit Jahren von der Frau abgefahren ist, schickt [...]	Lanner in Olymp
8	Lanner in Olymp	Lanner in Olymp
9	Fladina ⁴⁸ Dreispan fährt in leichten Trappe Auf ebener Bahn von Ort zu Ort In Krumholtz tönt Fladinis Klagen Das Glöckchen traurig fort und fort.	Fladina Fra Diavolo ⁴⁹ Seht ihr auf steilen Höhen den Mann von Bildung stehen, die treue Büchse in der Hand [...]

44) Píseň nebyla identifikována.

45) Německá lidová píseň, text otištěn např. v KÖSTER, P.: *Venus, Amor und Hymen, oder: Der Tempel der Liebe: Eine Anthologie der herrlichsten Dichtungen über Liebe und eheliches Glück*, Verlag von Gottfr. Basse, Quedlinburg und Leipzig 1830.

46) Saphirův text (1832, ve sbírce *Die Napoleoniden, ein Trauerkleblatt*) se vztahuje ke smrti Napoleonova syna (1832). Často ve společenských zpěvnících vydaných po roce 1838, zhudebnili Karl Almenröder (1786–1843) a Václav Jan Tomášek (1774–1850). Alternativní názvy: *Im Garten zu Schönbrunnen, da liegt der König von Rom – Im Garten zu Schönbrunn – Napoleons Lied*. SAPHIR, M. G. [Moritz Gottlieb]: *Pariser Briefe, Der Humorist*, roč. 19, 9. 8. 1855, č. 213, s. 852, 853; WENCKER, Friedrich: *Dichter um Napoleon. Eine Auswahl der Napoleonpoesie*, Morawe & Scheffelt, Berlin 1913, s. 145.

47) Cca 1844, alternativní názvy: *Musik-Director Lanner im Olymp' – Lanner's Ankunft im Olymp – Eine Freundin, die seit Jahren von der Welt ist abgefahren – Lanners Ankunft im Olymp – Mozart holt Lanner ins Elysium*.

48) Píseň nebyla identifikována.

49) *Fra Diavolo* (komická opera, 1830). Hudba: Daniel Auber. Text: Eugène Scribe.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
10	Fra Diavolo Krigerstand [Kriegerstand] ⁵⁰ <i>Der Krigerstand wird hoch verehret, Es lebe hoh der Krigerstand, Wenn ihm mancher auch Entehret, So kömpft er doch für sein Vaterland.</i>	Kriegerstand [bez nadpisu] ⁵¹ <i>Weine weine weine nur nicht, Ich will dich lieben aber heurathen nicht...</i>
11	[bez nadpisu]	[bez nadpisu] An den Mond [Guter Mond, du gehst so stille] ⁵² <i>Holder Mond du schwebest so stille in den Abendwolken hin, bist so ruhig und ich fühle, das ich ohne Ruhe bin [...]</i>
12	An den Mond	An den Mond Der Postilion von Moskau [Seht ihr drei Rosse] ⁵³ <i>Seht [ihr] drei Rose vor dem Wagen und den jungen Postil[lon]² [...]</i>
13	Der Postilion von Moskau Liebe [Schikaneder/Mozart] ⁵⁴ <i>Ach[,] ich fühle es[,] ist verschwunden[,] ewig hin der Liebe Glück. [...]</i>	Liebe
14	Liebe [Mozart] Die treuen Pohlen [In Warschau schwuren Tausend auf den Knien] ⁵⁵ <i>In Warschau schwuren 1000 auf den Knien [...]</i>	Die treuen Pohlen

50) Píseň byla známa už v roce 1843, viz zmínka o ní v *Europa, Chronik der gebildeten Welt*, ed. August Lewald, Gutsch & Rupp, Karlsruhe-Baden 1843, I. Band, s. 441. Ve zpěvnících se objevuje i po roce 1860, a to obvykle s čtyřmi slokami, ale v Baborově zpěvníku je o jednu více! Je tu patrná příbuznost s árií z komické opery *Die weiße Dame*, kterou v roce 1825 složil François-Adrien Boieldieu (1775–1834).

51) Ve zpěvníku je uvedeno pět slok, de facto zcela shodných s textem v Nestroyově hře *Der Kobold, oder Staberl im Feendienst* (1838). Jde o parodující kouzelnou frašku se zpěvy, hudbu vytvořil kapelník Adolf Müller. Píseň se objevuje i s názvem *Aber's Heiraten fällt mir nicht ein* nebo *Weine, weine, weine nur nicht!*

52) Německá lidová píseň, po roce 1800 se v různých variantách a parafrázích objevuje poměrně často. Vznikla patrně na konci 18. století.

53) Nápěv viz https://www.markomannenwiki.de/index.php?title=Seht_ihr_drei_Rosse [cit. 22. 1. 2022].

Už v roce 1839 inzerována skladba od Augusta Botheho *Seht ihr drei Rosse vor dem Wagen*. Označováno též za „russisches Nationallied“ (ruskou národní píseň) – v tomto smyslu vzniklo několik variací, pochodů apod., např. B. E. Philipp v roce 1840 složil *Leichte Variationen über das beliebte russische Nationallied* (op. 35). Melodie sloužila i pro kontrafakta.

54) Árie Paminy z Mozartovy *Kouzelné flétny*.

55) Jedna z nejoblíbenějších písní doby v německém i českém prostředí, mj. i mezi dělníky pro svůj revoluční náboj. Báseň Julia Mosena (1832) byla zpívána na různé nápěvy a objevuje se v řadě variant v různých zpěvnících.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
15	<i>Die treuen Pohlen</i>	Jagd-Lied [Raimund] ⁵⁶ <i>Wie sich doch die reichen Herrn selbst das Leben so erschweren [...]</i>
16	Jagd-Lied [Raimund]	[bez názvu] [So leb' denn wohl] ⁵⁷ <i>So leb' denn wohl[,] stilles Haus. Wir ziehen betrügt[,] von dir hinaus. [...]</i>
17	Wlastenka [Čelakovský/Škroup: Píseň společní] ⁵⁸ 1. <i>Za dnů mladosti kdo radostně</i> 2. <i>Kdo pamětliv praotců slavných</i> 3. <i>Kdo jazyk ten, co mocně hřímá</i>	Wlastenka 4. <i>Kdo předků zápasý hrdinské</i> 5. <i>Kdo darů svých, kdo síly</i>

Tímto byla představena úvodní část zpěvníku, tedy ta německy psaná, zakončená českou písní *Wlastenka*. Dvojstrana, jejíž pravá strana je opatřena číslem 18, má v horní části levé strany nad nadpisem písně (*Břetislav a Jitka*) tento text: „*Psal můj přítel Bušta [?Bašta] 1840 a zemřel 1850 v Praze*“.

II. České písně

Další obsah zpěvníku tvoří pouze české společenské písně, resp. písně národního obrození. Mezi nimi jsou zřetelné určité tematické skupiny. Konkrétně varianty pozdější hymny *Kde domov můj?*, dále soubor *Písní Žižkových* a také *Písně o Němcích* a *Písně válečné*.

Při prvním začtení je patrna radikalizace obsahu. Objevuje se husitství (strofa s Janem Žižkou z Trocnova v *Kde domov můj II*), nechybí ani téma česko-německé konfliktní společnosti (*Cikánova píšťalka*) – v českém prostředí byla píseň vnímána protiněmecky, „Šváby“ vyhnány píšťalkou byli rozuměni čeští Němci. V *Novonárodní* je silný antisemitský prvek v kombinaci se sociálním akcentem.

I tyto písně jsou identifikovány a popsány v poznámkovém aparátu, zápis v Baborově zpěvníku spíše rozšiřuje naše dosavadní znalosti o nich.

IIa. Varianty *Kde domov můj?* a další společenské písně

Je třeba upozornit na to, že některé písně mají stejný název, odlišný jen římskými číslicemi (např. *Kde domov můj*, *Kde domov můj II*, *Kde domov můj III*). Pozdější badatelé, např. Jaroslava Václavková, tyto názvy ve svých publikacích nejednou nahradili jinými: buď autentickými variantami, nebo incipity.

První strofa *Kde domov můj II* má tento text (otiskuje ho též Šmejkal)⁵⁹ a pro jeho husitský obsah mu věnuji více pozornosti:

56) *Der Verschwender* (kouzelná pohádka, 1834). Hudba: Conradin Kreutzer. Text: Ferdinand Raimund.

57) *Der Alpenkönig und der Menschenfeind* (pohádková hra, 1828). Hudba: Wenzel Müller. Text: Ferdinand Raimund. Zpěv možný i na melodii lidové písně z 18. století (*Die Schildwache*, incipit *Steh ich in finstrer Mitternacht*).

58) Alternativní názvy: *Společná píseň* (1836) – *Zpěv společný* – *Za dnů mladosti kdo radostně* – *Tys bratr náš!* Původní text Čelakovského později parodoval Karel Havlíček Borovský.

59) ŠMEJKAL, op. cit. v pozn. 2, s. 185.

„Kde domov můj? Kde domov můj?

Tam kde Žižka světoznámý, svýma dvěma Prokopami
králům dal naučení, že není k přemožení.

A to jest ten muž tak velký,

Žižka Achil, vůdce náš! Žižka Achil, vůdce náš!“

S mírně odlišnými verzemi se setkáváme i v literatuře o Tylově *Fidlovačce* (4. obraz)⁶⁰ a v literatuře o české hymně.⁶¹

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
18	Břetislav a Jitka ⁶² Poznámka na konci textu: Tato píseň má zvláštní nápěv. 1. Když měsíček spanile svítíl [,] vojvoda Břetislav 2. A kdyby i za Rýnem 3. Tak pravil a pobodl oře	Břetislav a Jitka 4. Blíž kláštera v zeleném křoví 5. A ráno, když panny jsou pěly 6. Řka: Nyní si milenko drahá
19	Břetislav a Jitka 7. Tu panny se do křiku daly 8. Tu strážníci podtrhli bránu 9. Tu Břetislav zahořel hněvem	Břetislav a Jitka 10. Tak hradníka poranil 11. A nežlí se večerní záře
20	Kde domov můj [I] Poznámka v úvodu: (Zvláštní nápěv) 1. Kde domov můj? Voda hučí po lučinách, skoty sumí po skalínách... ⁶³ 2. Kde domov můj? V kraji znáš-li bohumilém, duše čistá v těle čilém. Mysl jasná, veselá, síla rázná statečná. To jest Čechův slavné plemě, mezi Čechy domov můj.	Kde domov můj II Poznámka: zpívá se jako předešlá 1. KDM, tam kde Žižka světoznámý 2. KDM, v zemi, znáš-li, blahorodné 3. KDM, kde češtinou duch okřívá
21	Kde domov můj II 4. KDM, kde otec odpočívá [Karel IV.] Kde domov můj III poznámka: jako předešlá 1. KDM, kde vlasti má? Tam kde Praha stověžatá	Kde domov můj III 2. Kde vlasti má? KDM? Tam kde Labe 3. Kde vlasti má? KDM? Tam kde révy 4. Kde vlasti má? KDM? Tam kde Karlovy

60) Josef Kajetán Tyl. *První dramata*, ed. Vladimír Štěpánek, SNKLHU, Praha 1957, s. 434.

61) VALÁŠEK, Martin: *Kde domov můj. Varianty a parafráze*, Paseka, Litomyšl-Praha 2004, s. 21: „Tam, kde Žižka světu známý / svýma dvouma Prokopami / králům dal naučení, / že není k přemožení, / a tj. ten muž náš slavný, / Žižka vůdce, Achil náš, / Žižka vůdce, Achil náš, tam kde český lev jest bydlel, / v Čechách Tábor, domov můj, / v Čechách Tábor, domov můj.“ Věrný přetisk Svobodových šesti slok ze Šmejkalovy knihy *Píseň písní národu českého* (s. 185) nacházíme též ve sborníku *Locus...*, op. cit. v pozn. 10, s. 70.

62) Verze ve zpěvníku: některé sloky jsou co do slovní zásoby dost odlišné a jedinečné, obsahově přibližně stejné. O nápěvu a autorovi více FIALA, Jaromír: *Poznámky k dějinám obrozenecké písně...*, Dalibor, roč. 41, 5. 6. 1925, č. 10, s. 226. Už v roce 1819 zhudebnil text Josefa Hukala (1794–1867) skladatel František Max Kníže (1784–1840, op. 21). Svého času šlo o jednu z nejoblíbenějších českých balad a nechybí v žádném významnějším společenském zpěvníku (zde i pod názvy *Když měsíček spanile svítíl* nebo *Břetislav*).

63) Šmejkal text opsal nepřesně takto: „bory šumí po skalínách“. Viz ŠMEJKAL, op. cit. v pozn. 2, s. 181.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
22	<p>Kde domov můj III 5. Kde vlasti má? KDM? Tam kde slyšet⁶⁴</p> <p>(Hankova) Vlasta⁶⁵ [Vlasta z růží uvila věnce] Poznámka: má zvláštní nápěv 1. Vlasta si z růží uvila věnce 2. Přijde ku vojsku sklopí očinky</p>	<p>(Hankova) Vlasta 3. Zdaž mezi vámi 4. On s pluky 5. Aj, ty nenajdeš 6. Rád pro tě dívko</p>
23	<p>(Hankova) Vlasta 7. Chvíle bolestná plná žalosti 8. Vadněte růže</p> <p>Podskalská⁶⁶ Poznámka: má též zvláštní notu 1. Ti jonáci z Podskalí, taký jest to statný rod</p>	<p>Podskalská 2. Jako stará Vltava nezměnila posud běh 3. Český jazyk, český zpěv nikdo nám nenahradí</p>
24	<p>Podskalská 4. Dokud silná naše pěst, nedejme si pouta klášt</p> <p>Češka⁶⁷ Poznámka: též zvláštní nápěv [V Čechách, tam já jsem zrozena] [Vlastenka] 1. V Čechách tam jsem já zrozená</p>	<p>Češka 2. Matička mne vychovala jen pro Čecha věrného 3. Za řeč Čechův se nestydím 4. Já mezi Čechy zrůstala</p>

64) Tamtéž, s. 185. Šmejkal v přepisu ze zpěvníku Ed. Svobody uvádí šest slok. Téměř textu v Baborově zpěvníku chybí ale jedna sloka, ta začínající slovy *Tam kde Žižka světa známý*.

65) Nápěv a text otištěn např. v *Společenský zpěvník český*, ed. Josef Bojislav Pichl – Josef Leopold Zvonař, F. Topič, Praha 1863, s. 56 a *Český národní zpěvník*, op. cit. v pozn. 37, s. 198. V druhém zmíněném zpěvníku je uveden jako autor hudby i textu Antonín Václav Žitek (1795–1878). Více o něm a dataci písně (1821) viz KOTEK, Josef: *Dějiny české populární hudby a zpěvu. 1. díl*, Academia, Praha 1994, s. 65, 57. Z toho vyplývá, že v Baborově zpěvníku zmíněný Václav Hanka k písni autorský vztah nemá.

66) Autorem textu byl J. B. Pichl. Za autora hudby bývá označován buď Emanuel Vašák (viz BOLESLAVSKÝ, Josef Mikuláš: *Věvec z písní českých*, Mikuláš & Knapp, Praha 1871, s. 34), nebo Josef Leopold Zvonař (viz *Český národní zpěvník*, op. cit. v pozn. 37, s. 246 – zde jako autor uveden „F. D. Řanovz“, což je Zvonař pozpátku / viz FRIČ, Josef Václav: *Paměti*, SNKLHU, Praha 1957, s. 511 – zde poznámka č. 186). Píseň se objevuje již v lidových zpěvníčcích z konce 40. let 19. století, v 2. polovině 19. století nechyběla v žádném významném společenském zpěvníku.

67) Zápis v Baborově zpěvníku se odlišuje od původního textu čtyřslokového textu F. J. Vacka-Kamenického minimálně, výraznou změnou je to, že závěr čtvrté sloky Babor používá i v závěru první sloky. Vackův text byl zhudebněn Františkem Škroupem (op. 32, vyd. Jan Hoffmann v Praze) a v roce 1836 též Václavem Josefem Rosenkranzem (dvojhlasá verze např. v PRIMUS, Josef Ferdinand: *Zpěvník pro mládež národních a vyšších škol*, Jan Hrdý, Praha 1870, s. 21 / jednohlasá verze v *Český národní zpěvník*, op. cit. v pozn. 37, s. 208).

O nápěvech písně a její oblíbě viz NEJEDLÝ, Zdeněk: *Zpěv v české společnosti*, in: *Hudba a národ*, ed. Václav Mikota, Svaz českých knihkupců a nakladatelů, Praha 1940, s. 38. Oba nápěvy uveřejněny v Pichlově a Zvonařově *Společenském zpěvníku českém* (Praha 1861, s. 5, 6).

Lze se setkat i odvozenými texty, viz např. *Vlastenka* Josefa Bačkory, text otištěn v knize *Stromové a květinové slavnosti*, Praha 1908, s. 94. – Pozor, není totožný s jiným Bačkorovým textem, který začíná podobně jako text Vacka-Kamenického a jmenuje se *Vážnost k české zemi* (viz KRÁTKÝ, Edvard: *Zpěvníček pro dívky nižší vyšší školy v Táboře*, A. J. Landfrass, Jindřichův Hradec – Tábor – České Budějovice 1862, s. 63).

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
25	Loučení se od vlasti ⁶⁸ [Pěvcovo loučení] Poznámka: od Máchy, zpívá se jako německá <i>Auf den Alpen tönt das Horn...</i> 1. <i>Z českých hor zazvňuje zpěv tak lahodně v údolí</i> 2. <i>A tak ještě jednou k vám hory české zalétám</i>	Cikánova píšťalka ⁶⁹ Poznámka: zvláštní nápěv, od Čelakovského 1. <i>Náš tatíček nebožtíček ledacos věděl</i> 2. <i>Náš tatíček nebožtíček o nás málo dbal</i>
26	Cikánova píšťalka 3. <i>Z kapsy vyndal píšťaličku</i> 4. <i>Když zapískal na píšťalku</i>	Cikánova píšťalka 5. <i>Ach, tatíčku nebožtíčku</i> Peníze ⁷⁰ [Že peníze světem vládnou] [Společenská] Poznámka: má vlastní nápěv 1. <i>Že peníze světem vládnou</i>
27	Peníze 2. <i>Ten kdo přijde do hospody</i> 3. <i>Stařec prosí-li o ruku</i> 4. <i>Protož mne vždy dával radu</i>	Peníze 4. Novonárodní [Píseň českých demokratův] ⁷¹ [Nová píseň] ⁷² Poznámka: zpívá se jako předešlá 1. <i>Přijde-li vám milí bratři nějaký šlechtic vstříc</i> 2. <i>A ti kněží, co vám kážou, samá je to lež</i>
28	Novonárodní 2. 3. <i>A ti kluci ouřadníci pekla potomci</i> 4. <i>A ti Němci cizozemci země pijavky</i>	Novonárodní 5. <i>A ti Židi, země vosy</i>

68) Babor mylně udává jako autora textu Karla Hynka Máchu. Zpěvníky jako autora udávají V. J. Picka (první otištěný v roce 1847) a jako autora hudby Heinricha Procha (*Das Alpenhorn*, op. 18, 1836). Další synonymní názvy jsou *Von den Alpen tönt das Horn* a *Auf der Alpe tönt das Horn*.

69) Oblibu textu (uveřejněn v roce 1840 v *Ohlasech pjsnj českých*, č. XVI – *Cikánova píšťalka*) umocnilo zhudebnění Josefa Vorla.

70) Text je dílem kněze a spisovatele Jana Jindřicha Marka (1803–1853, pseudonym Jan z Hvězdy), hudbu složil jeden autor: skladatel Josef Vorel (1801–1874) vystupující i pod pseudonymem Josef Opočenský. Pozor na záměnu s kazatelem a spisovatelem Jířím Opočenským (1781–1842) – právě jemu někdy literatura připisuje autorství básně. Podle mého názoru mylně. Píseň byla otištěna už v roce 1838 ve *Věnci ze zpěvů vlastenských*.

71) Píseň se těšila značné oblibě, více o ní viz STREJČEK, Ferdinand: *Ohlasy velké doby*, Ženské listy, roč. 48, 1920, č. 1–2, s. 7, 8 (dále STREJČEK) a RANDÁK, Jan: *Kult mrtvých. Smrt a umírání v revoluci 1848*, Argo, Praha 2007, s. 97.

Zajímavou parafrázi nacházíme v krajaňském tisku, viz *Novonárodní. J. Borecký*, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty, 2. 4. 1869, č. 76, s. 1 (zde tyto incipity slok: *Přijde-li vám česká šlechta ještě jednou vstříc / Aj ti páni úřadníci, to jsou potomci / A ti kněží světa lháři to teprve je spřež*). Narážka na text (část textu počínající „a ti židi, to je teprv spřež...“) pronikla i do beletrie, viz HODROVÁ, Daniela: *Vyvolávání*, Malvern, Praha 2010, s. 245.

72) Text *Nové písně* též často otiskován, viz BULÍN, Hynek: *Čtení o dávném Brně*, A. Piša, Brno 1948, s. 213; ROUBÍK, František: *Český rok 1848*, Ladislav Kuncič, Praha 1948, s. 224, 225; NOVOTNÝ, Miloslav: *Letáky z roku 1848*, ELK, Praha 1948, s. 101, 102.

IIb. Písň Žižkovy

Další oddíl zpěvníku tvoří celkem čtyři *Písň Žižkovy*. Ve smyslu hodnoty obsahu zpěvníku patří k tomu nejzajímavějšímu.

Písň Žižkovy I

Na text písň (s názvy *Žižka*, *Píseň o Žižkovi*, *Žižkovská*, *Žižka krmil vrahy*, *Žižkovská*) narážíme v tisku i zpěvnících (především rukopisných) a také v odborné literatuře zaměřené na zpěvníky. Devět slok přinesla Včela v květnu roku 1848 s uvedením informace o autorovi na konci textu: „*František Uman, člen filosofické kohorty*“.⁷³ Devět slok otiskla o řadu let později Slavie.⁷⁴ Pouze jediný zdroj uvádí, že písň vydal tiskem pražský nakladatel Hoffmann v roce 1848 pod názvem *Žižka* (slova F. Uman a hudba Jan/Johannes W. Buwa)!⁷⁵ Vydání se mi bohužel nepodařilo najít a správnost informace tedy nemohu potvrdit – nelze vyloučit, že tehdy zasáhla cenzura a náklad zkonfiskovala.

Kdo byli Uman a Buwa? Domnívám se, že šlo o Františka Umana/Umana (1829–1864), známého to redaktora Moravské orlice. Od roku 1862 působil v Brně, před tím v Plzni a Praze. V roce 1848 byl studentem práv a tvořil revolučně laděné písňové texty. Buwou byl patrně myšlen Jan Nepomuk František Bůva/Buva/Buwa (1828–1907), žák pražského hudebního ústavu Josefa Proskche (později zde i tři roky učil). V roce 1855 založil ve Štýrském Hradci hudební ústav (1855). Psal klavírní skladby, etudy, nokturna, psal a vydával literaturu zaměřenou metodicky a didakticky. Z jeho žáků jmenujme např. pianistu a skladatele Adolfa Dopplera (1850–1906). Ústav po něm převzala jeho dcera a žačka Emilie Bůvová. Bůva se od českého hudebního života nikdy neodloučil, komponoval i na konci života na texty přítele Adolfa Heyduka.⁷⁶

Píseň zaujala Zdeňka Nejedlého. Píše, že dva Umanovy texty jako podnět pro skladatele sborů byly otištěny v Krejčím vedeném hudebním periodiku Cecilie: „*1. Válečná. 2. Žižka. Nemohu necitovat aspoň první sloku této druhé básně i pro její „literární“ charakter, i pro formální nemožnost uvést tento text jen trochu slušně v hudbu: Žižka krmil [...]*“.⁷⁷

Písni se opakovaně věnovali Vladimír Karbusický a Václav Pletka: v prvním svazku *Dělnických písň*⁷⁸ (s notovanou melodií na s. 84) poukazují na zápis v tzv. Jiříčkově (rukopisném) zpěvníku⁷⁹ a zápis v Barvitiově tištěném zpěvníku,⁸⁰ odkud převzali nápěv. Dále zde

73) Včela, roč. 40, 20. 5. 1848, č. 40, s. 160a – zde *Mimořádná příloha* k č. 40.

74) Slavie, roč. 4, 28. 12. 1864, č. 161, s. 1.

75) NEJTEK, Karel: *Hudební paběrky z r. 1848*, Věstník pěvecký a hudební, roč. 21, 15. 6. 1917, č. 6, s. 46; N: *Hudba. Z hudebního světa*, Národní listy, roč. 41, 15. 3. 1901, č. 74, s. 4.

76) *Z Prahy. Básník český ...*, Moravská orlice, roč. 38, 5. 1. 1900, č. 3, s. 2.

77) NEJEDLÝ, Zdeněk: *K počátkům českého hudebního časopisectví. (konec)*, Lumír, roč. 34, 15. 9. 1906, č. 10, s. 469, 470. Husitsky laděná písň *Válečná* (s incipitem *Hurrá! Hurrá! Do boje krvavého!*) se díky J. Wiesnerovi skutečně dočkala i zhudebnění (viz *Tři zborny [!] pro mužské hlasy* – vydáno jako II. příloha Krejčeho časopisu Caecilie/Cecilie.

78) KARBUSICKÝ, Vladimír – PLETKA, Václav: *Dělnické písň. I. díl*, SNKLHU, Praha 1958, s. 84, 85 (zde s nadpisem *Žižka*) (dále KARBUSICKÝ – PLETKA).

79) Knihovna Národního muzea, III E 15/2, *Zpěvník Karla Marie Jiříčka. Díl druhý. 1845*. Píseň č. 46, s. 62–64.

Více o zpěvníku sládka Jiříčka z Pardubic viz KARBUSICKÝ, Vladimír: *Naše dělnická písň*, Orbis, Praha 1953, s. 12 (dále KARBUSICKÝ).

80) BARVITIUS, Karel J.: *Od Šumavy k Tatrám. Národní zpěvník československý s nápěvy*, Karel J. Barvitius, Praha 1921, s. 75 (tři sloky s odkazem na vydání úpravy V. J. Novotného).

Písňe Žižkovy. I.

1. Golářtůl nářev

Žižka krml hrůzou vraky
Abecím zrak jim čistival
/: Palácem je vyslouk' z Prahy
Cepem lepky držival: /
Zbor: /: Vzhůru! Češi, naše zbraň
Vraha šávej, Čecha ochraň /
/: Vaše zbran - Čecha ochraň /
Zhoube vlasti v čelo raň!

2.

Žižka vládnul českým hromem
Hradů vrakům zrostotal
/: Strážně bděl nad selským domem
Zradcům moztem zamotal /
Zbor: /: Vzhůru Češi! naše zbraň....

3.

Žižka z vozů stavěl hrady
Z nich na vraky smrt' metal
/: Kosou vrakům holil brady
Kdo se vyzíral, čert ho vzal.
Zbor.

píší o zápisu v rukopisném zpěvníku Josefa Pluhaře (Žďár), popsaném již B. Simonidesem v roce 1924.⁸¹

O písni pojednali autoři též samostatně: formou studie Václav Pletka⁸² a Vladimír Karbusický v úvodu své knihy *Naše dělnická píseň*, kde cituje variantu z pardubického rukopisného zpěvníčku Jiříčkova:⁸³

*„Žižka krmil hrůzou vrahy,
mečem zrak jim čistíval,
palcátem je vytlouk z Prahy,
cepem lebky drtíval.
Vzhůru, Češi, naše zbraň – hurrá.
Vraha kácej, Čecha chraň – hurrá.“*

Píseň je pevně spjata s revolučním rokem 1848. Dokladem je její harmonizace z pera skladatele Václava Judy Novotného (1849–1922). Zařadil ji do cyklu *Dvě revoluční písně z roku 1848* a předepsal ji pro bas.

Píseň Žižkovy II

Zápis této písně v Baborově zpěvníku je opravdu cenný. Význam osvětluje tento citát z pera Václava Pletky: *„Kromě výskytu ve žďárském rukopisném zpěvníku, odkud píseň přetiskujeme (BS 123) – je tu zachycena i melodie – známe zatím jen jeden další výskyt v rukopisném zpěvníku BS 112, jenž pochází (není datován) asi z let 1850–70.“*⁸⁴ Je třeba dodat, že Babor uvádí jako autora nápěvu „Vašáka“. Z dvojice bratrů se jednalo patrně o Josefa (1808–1875) než o Emanuela (1818–1891). Odkud znala text Ema Tetínková, která text dvakrát zařadila do svých článků, není známo.⁸⁵

Píseň Žižkovy III

Tato píseň se dle mého výzkumu nachází pouze v Baborově zpěvníku. Jednotlivé sloky spojují motivy protiněmecké, panslovanské, motiv „proti Římu“, boj s Turky atd. Úvod není příliš originální co do slovní zásoby a děje, je ovšem možné, že právě tento text byl zdrojem pro další odvozené texty.

Píseň Žižkovy IV

Čtvrtá „žižkovská“ píseň patří naopak k velmi známým. Vyskytuje se s několika názvy (*Husitská III, Bitva na Vítkově, Bitva na Žižkově, Slysš kterak to*) a připravuji o ní vlastní studii.

81) SIMONIDES, Bohumil: *Pluhařův zpěvník vlasteneckých písní ve Žďáru (Morava)*, Český lid, roč. 24, 1924, s. 380, 381.

82) PLETKA, Václav: *Tři žďárské lidové zpěvníky z roku 1848*, Vlastivědný sborník Vysočiny 3, Jihlava 1959, s. 148 (dále PLETKA).

83) KARBUSICKÝ, op. cit. v pozn. 79, s. 12.

84) Viz PLETKA, op. cit. v pozn. 82, s. 148.

85) Otisk čtyř slok (s drobnými odchylkami) viz TETÍNKOVÁ, Emma: „*Tam tichou nad Lužnicí*“..., Český deník, roč. 8, 24. 1. 1919, č. 23, s. 3 a TETÍNKOVÁ, Ema: *Chudý král*, část 23, Lidové noviny, roč. 44, 27. 8. 1936, č. 428, s. 5.

Zde tedy pouze zkratka.⁸⁶ Dvojici František Šír (1796–1887) a Max Kníže (1784–1840) zaujal text *Lützows wilde Jagd* Theodora Körnera a opatřený hudbou Carla Marii von Weber (1814). Bojovnost písne se přímo nabízela pro využití v situaci, kdy byla hledána vhodná hudba k slavnosti 400. výročí vítězné bitvy husitů v Praze na Vítkově (1820). Šír vytvořil bojovný český text a Kníže pro tento text upravil Weberovu hudbu. Třebaže cenzura provedení původní husitské verze nedovolila, a tak vznikla vynucená verze o boji Moravanů proti Tatarům, do oběhu se dostalo několik exemplářů sborových hlasů. Písň žila svým „undergroundovým“ životem, z něhož procitla znovu v revolučním roce 1848. Text s melodií nacházíme např. ve slavném *Zpěvníku Slavie* (Praha 1848, Fr. Šír).

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
29	Písňě Žižkovy I Poznámka: zvláštní nápěv 1. Žižka krmil hrůzou vrah 2. Žižka vládnul českým hromem 3. Žižka z vozův stavěl hrady	Písňě Žižkovy I 4. Žižka Čech byl jako skála 5. Žižka národnost zastával 6. Žižka našim budíž vzorem
30	Písňě Žižkovy II Poznámka: nápěv od Vašáka 1. Žižka rek – slavné paměti – mlátil Němcům notně hřbety, dokud jedno oko míval 2. Kde on mečem svým zavadil 3. Meč jeho rez dávno kryje	Písňě Žižkovy II 4. Bratrstvo k svatému boji
31	Písňě Žižkovy III Poznámka: od Vašáka 1. Náš Ján Žižka pobil notně Němce. Svou palici – za hranici zahnal cizozemce. 2. Náš Ján Žižka český jest Hannibal. Věčně dávný – v bojeh slavný mocně Římem hýbal.	Písňě Žižkovy III 3. Náš Ján Žižka jednal co Sláv zdárný. Šel s Poláky na křižáky, válčil co rek švarný. 4. Náš Ján Žižka i na Turka vrazil. Aby slova – Ježišova vražedně nekazil. 5. Náš Ján Žižka všeslovan je pravý. Chtě národu – dát svobodu, táhl do Moravy. 6. Náš Ján Žižka první Čechův vůdce [?] by bránil – práva chránil, vlasti zkazil škůdce.
32	Písňě Žižkovy IV Poznámka: Nápěv jako německá <i>Lützows wilde Jagd</i> 1. Slyš, kterak z daleka temný hluk 2. Viz! Jak se na hoře u hradby zbroj 3. Tam slyšeti u Prahy vojska vřesk	Písňě Žižkovy IV 4. Jíz v dolu bouří 5. Hle! Čechové vítězoslavní jsou 6. Český se tu od Písňě o Němcích I

IIc. *Písňě o Němcích a Válečné písňě*

Dalším tematickým blokem českého repertoáru jsou *Písňě o Němcích*. Podrobný pohled je věnován jen těm, které obsahují husovsko-husitský motiv.

86) VELEK, Viktor: *Music, Master Jan Hus and Hussitism*, in: *Glazba, umjetnosti i politika: revolucije i restauracije u Europi i Hrvatskoj 1815.-1860. Uz 200. obljetnicu rođenja Vatroslava Lisinskog i 160. obljetnicu smrti bana Josipa Jelačića / Music, Arts and Politics: Revolutions and Restorations in Europe and Croatia, 1815–1860. On the Occasion of 200th Anniversary of Vatroslav Lisinski and 160th Anniversary of the Death of Ban Josip Jelačić*, ed. Stanislav Tuksar – Vjera Katalinić – Petra Babić – Sara Ries, Croatian Academy of Sciences and Arts, Department for History of Croatian Music – Croatian Musicological Society, Series „Musicological Proceedings“, No. 23, Zagreb 2021, s. 530. – V přehledu písni krátký komentář a noty.

Písň o Němcích III – toto označení patří poměrně slavnému textu zpívanému na melodii lidové písň *Háj, husy ze pšenice*. Obvykle bývá text nadepsán takto: *Hej, chlapi, na frajšáry / Hoj, chlapy na frajšáry / Nová písň na frajšáry*. Jako autor bývá uváděn Jan Hron, což byl pseudonym J. V. Friče. Text je poměrně často otiskován.⁸⁷ Písň je produktem revolučního roku 1848 a výzva se týká odporu proti oddílům německých dobrovolníků (Freischar).

Válečné písň – Mezi *Válečnou písni IV* a *Válečnou písni V* se nachází sedm slok nadepsaných *Jezovitská*. Zpívány byly dle melodie oblíbené lidové písň *Jsou, jsou na potoce ráčata* a husovsko-husitský prvek je zde zastoupen v 6. sloce:

*„Jen, jen vzpomeňte si na Husa.
Ten jen na hranici žhoucí,
od které duch český chytil,
aby temnosti osvítil
jako slunce skvoucí.“*

Písň byla pro svůj radikální text poměrně rozšířena a nejdnou i otištěna (nejen u nás, ale i v komunitách zahraničních Čechů).⁸⁸ Narážela pochopitelně i na cenzuru. Té sice uniklo otištění v Hejretově knize *Mistr Jan Hus*,⁸⁹ ale odtud čerpaný otisk v č. 70 časopisu *Nová doba* (husovské číslo z 4. 7. 1910, s. 1) již ne – náklad byl konfiskován státním návladnictvím v Plzni. Alespoň takto je to popsáno v tisku, který referoval i o interpelaci poslance Pika na ministra spravedlnosti ohledně konfiskace.⁹⁰ Celý text přineslo periodikum na konci zmíněného roku.⁹¹

Nelze opomenout otázku autorství a datace písň. Leccos naznačuje, že by mohlo jít o někoho z okruhu Františka Matouše Klácela (1808–1882) či lužickosrbského spisovatele, slavisty a novináře Jana Pětra Jordana (1818–1891), který v Praze žil v roce 1848 (účastník Slovanského sjezdu) a působil zde i později. Eduard Bass posouvá existenci písň před rok 1848. V souvislosti s únorem 1847 a zvěstmi o znovuzavedení jezuitského řádu píše, že „[...] už dva roky před tím byl v Čechách rozširován pamfletní leták s posměšnou písni [...]“⁹² Bass patrně narazil na literaturu o šíření tzv. německého katolicismu u nás, tj. nové německé katolické církve Rongeho a Czerského.⁹³ Ve sborníku *Řím a devatenácté století* z roku

87) VÁCLAVKOVÁ, op. cit. v pozn. 40, s. 71, 72. Tisk Karla Vettera, vedením Fr. Grolla = *Nová písň na frajšáry*. Špalíček KP 8296 (www.spalicek.net); ODLOŽILÍK, Otakar: *Několik písni z r. 1848*, Časopis společnosti přátel starožitností českých v Praze, roč. 33, 1925, č. 3–4, s. 139, 141.

88) *Jezovitům do ucha* [Od Jana Ronge'ho]. Zpívá se jako: *Jsou, jsou na potoce ráčata*. Na Zdar „Pokroku“! Franta Střítešský, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty, 8. 12. 1869, č. 108, s. 4. V Pokroku i později 1. 12. 1871 a 11. 7. 1877: stejný text jako ve zpěvníku, s minimálními odchylkami.

89) HEJRET, Jan: *Mistr Jan Hus*. Posudkové o mučedníku kostnickém od zrušení jezuitského řádu, J. Houser, Plzeň 1901, s. 164–166.

90) O JESUITECH, Hlas lidu, roč. 24, 3. 1. 1911, č. 160, s. 5. Zde celý text.

91) O Jesuitech, *Nová doba*, roč. 15, 16. 12. 1910, č. 150, s. 5.

92) BASS, Eduard: *Čtení o roce osmačtyřicátém*. Díl první, Fr. Borový, Praha 1940, s. 563 (dále BASS).

93) Johannes Ronge (1813–1887), Johannes Czerski (1813–1893). Více o vlivu Rongeho názorů na Husa v českém prostředí viz KRAUS, Arnošt Vilém: *Husitství v literatuře, zejména německé*. Část III. *Husitství v literatuře devatenáctého století*, ČAVU, Praha 1924, s. 213, 214.

1845 se nacházejí především texty podepsané Rongem či přímo jeho, ale také Čzerského stať *Ospravedlnění mého odstoupení od římské dvorní církve*.⁹⁴ Text písňe (název *O Jezuitech*) otištěné na stranách 104 a 105 uvádí tento text doplněný o staré přísloví: „*Poslední zprávy ohlašují, že okolní duchovenstvo, životu Čzerského oukladu strojí, co by ovšem samaspasitelné víře tak málo cti a užitku přineslo, jako uvedení Jezuitů v Čechách, kde se následující písňe z prostředku římsko-katolického lidu vyvinula, od ruky k ruce putuje a dle národního zpěvu, Jsou, jsou na potoce račátka sem a tam veřejně se zpívá.*“ Písňe si v uvedeném spisu všiml také Václav Lukášek. Dle jeho názoru tam byla vložena „[...] *dosti neorganicky*“ a v poznámce pod čarou tvrdí, že „[...] *autor či autoři písňe byli jistě v blízkém poměru ke Klácelovi a [...] Jordánovi, nebyli-li tito sami autoři.*“⁹⁵ Lukášek písňe uvádí v kontextu další protijezuitských prvků spojených s dobou kolem roku 1848.⁹⁶

Lze se setkat i s parafrázemi původního textu – jedna taková o čtyřech slokách vyšla v roce 1867 v *Humoristických listech*.⁹⁷ Na text písňe narážíme i v oblasti divadelní tvorby⁹⁸ nebo beletrizující literatury⁹⁹ obracející se do doby po porážce revoluce roku 1848.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
32	<i>Písňe Žižkovy IV</i>	<i>Písňe Žižkovy IV</i> <i>Písňe o Němcích I</i> [Švábův domov] ¹⁰⁰ Poznámka: 1848. Zpívá se jako Wo ist der Deutschen Vaterland? 1. <i>Kde pak je Švábův domov, kde?</i> 2. <i>Kde pak as Švábův sněm je?</i>

94) RONGE, Johannes: *Řjm a dewatenácté stoletj: zbjrka negnowegssich události cirkewnych obsahujicj, počátek a půwod nowého německo katolického wyznánj w Wratislawi, Lipsku, Drážďanech a t.d.*, Tisk a wydánj u Jána Samuele Landolta, Hiřberk 1845.

95) LUKÁŠEK, Václav: *Bedřich Vilém Kořut a náboženské poměry v revoluční době r. 1848 a za vlády absolutismu*, V. Horák a spol., Praha 1927, s. 77.

96) Tamtéž s. 77. VOLF, Josef: *Žižka v literatuře* [Rubrika *Úvahy*], *Časopis Národního musea*, roč. 98, 1924, sv. 1, s. 277.

97) *Humoristické listy*, roč. IX, 5. 1. 1867, č. 1, s. 3 (O kom asi platí tato písnička, jenž se zpívá jako: „Jsou, jsou na potoce račata?“) 1. *Zas se černí ptáci slétají...* 2. *Jich – jich poslal na svět...* 3. *Již – již jedenkrát zavedli...* 4. *Zbav – zbav nás o Pane Ježíši...*

98) STEIGERWALD, Karel: *Dobové tance. Fraška z roku 1852*. Texty písni Jan Neruda, J. B. Pichl, anonymové. Hudbu složil Miki Jelínek, DILIA, Praha 1981, s. 60 (ve hře zpíváno).

99) Dle BASS, op. cit. v pozn. 92, s. 563 – otiskuje kus husovské sloky.

100) STREJČEK, op. cit. v pozn. 71, s. 8. Též SMETANA, Robert – VÁCLAVEK, Bedřich: *Sto let života písňe „Kde domov můj?“ v tradici*, *Chudým dětem (ročenka)*, roč. 46, 1934, s. 87. Zde je odkaz na výskyt v rukopisném studentském zpěvníku Josefa Šedivého (1842–1896, č. 29 o pěti slokách). Šmejkal text otiskuje a označuje ho jako parafrázi. Je zjevné, že ho přejímal právě z Baborova zpěvníku. Viz ŠMEJKAL, op. cit. v pozn. 2, s. 136, 137, 140.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
33	<p>Písň o Němcích I 3. Kam pak ty Šváby zalezlí?¹⁰¹ 4. Proč pak jen Šváb tak černý je?</p>	<p>Písň o Němcích I 5. Jak pak se těch Švábů sprostíme?</p> <p>Písň o Němcích II [Píseň o Švábech. Jako: Kde je mládek, tam je stárek]¹⁰² Poznámka: Jako Kde je sládek, tam... 1. Že jsou Šváby, staré báby, kvákají</p>
34	<p>Písň o Němcích II 2. Šváb je skoupý, přitom hloupý 3. Švábskou duši 4. Švábské panny</p>	<p>Písň o Němcích II 5. Švábská banda, to tě švanda 6. Šváb se vtírá</p> <p>Písň o Němcích III Píseň na frajšáry Poznámka: Jako Haj husy ze pšenice 1. Hoj chlapy na frajšáry</p>
35	<p>Písň o Němcích III Píseň na frajšáry 2. Kde si Žižko na ti Němce 3. Vítejte Domažlice 4. Znáte-li rod německý 5. Jen Švábi neutečte</p>	<p>Písň o Němcích III Píseň na frajšáry 7. Hoj chlapy, krásné časy 7. Hoj chlapy, v šik se stavte</p> <p>Válečné písň I [Slovácká. Jako: Bože můj, otče můj]¹⁰³ [Zatni pěst a odporuj!]¹⁰⁴ Poznámka: od Vašáka 1. Hanebno jest hlavu klásti</p>

101) Patrně narážka na tzv. Prusko-dánskou „tříletou“ válku (1848–1851). Pokud by se tato hypotéza potvrdila, byla by to nemalá pomoc pro určení alespoň přibližné datace písňe.

102) Zápis šesti slok (Píseň o Švábech) s mírnými odchylkami (např. „ted' jsou švábi staré baby, kuňkají o nás jak žáby“) zařadila do své antologie J. Václavková (VÁCLAVKOVÁ, op. cit. v pozn. 40, s. 130), která tuto typicky protifrankfurtskou píseň zpřesňuje (tisk K. Vetterla, vedením Fr. Grolla). Další zpřesnění, tj. „jednotlivostový letákový tisk anonymní prstonárodního původu“, přináší NOVOTNÝ, Miloslav: *Letáky z roku 1848*, ELK, Praha 1948, s. 181, 182.

Informaci o autorství Karla Havlíčka Borovského nacházíme v knize P. Hory-Hořejše, ale toto tvrzení se mi nepodařilo ani potvrdit, ani vyvrátit, viz HORA-HOŘEJŠ, Petr: *Toulky českou minulostí 7. Od konce napoleonských válek do vzniku Rakousko-Uherska (1815–1867)*, Via Facti, Praha 1998, s. 112.

103) Tento název a tři sloky uvádí v oddílu „Politické písňe“ VÁCLAVKOVÁ, op. cit. v pozn. 40, s. 95. Nesprávně ale odkazuje na *Bože můj, otče můj* – to je nápěv k jiné písni na tom letáku. Viz letákový tisk z roku 1848 s texty *Hanebně jest hlavu klásti a Za čo my vám robíme* (viz KARBUSICKÝ – PLETKA, op. cit. v pozn. 78, s. 18, 19). Text se objevuje i v beletrii: trochu odlišná slova v ŘEZNIČEK, Václav: *Naše zlatá matička. Díl třetí. Svitání*, A. Neubert, Praha 1924, s. 84, 85.

104) KARBUSICKÝ – PLETKA, op. cit. v pozn. 78, s. 82 (píseň o třech slokách *Zatni pěst a odporuj!*). Letákový tisk ve fondu Knihovny Národního muzea H 8/1.

Číslo dvoustrany	Levá strana	Pravá strana (s číslováním), incipit
36	<p>Válečné písně I 2. Z kouta musí Němec hledět 3. Odporem jen zvítězíme</p> <p>Válečné písně II 1. Boj začíná! Ozbrojte kdož mužové ste páže 2. Kdo Čech i Sláv, otevři svobodě mladá ňadra</p>	<p>Válečné písně III [Válečná]¹⁰⁵ 1. V jarmu co tak dlouho hyne 2. Za zmar svobody, lidu práva</p>
37	<p>Válečné písně III 3. Necht' nás ukrutník hubil, tlačil 4. Ukryli jsme doufání naše 5. Aj bratří vzhůru na oře</p>	<p>Válečné písně IV [J. J. Kolár: Válka! Válka!]¹⁰⁶ Poznámka: od Kolára 1. Válka! Válka! Prapor věje! 2. Národ pánem, národ králem 3. Ano v Čechách naše ráje</p>
38	<p>Válečné písně IV 4. Kdo jest Čechem, chop se meče 5. Aj hle vizte – vlastní díky</p>	<p>Válečné písně IV 6. Svornost budíž našim heslem 7. Kdo jest Čechem, srdcem, duchem 8. Bratří již se k vlasti znejme</p>
39	<p>Válečné písně IV 9. V bratrském jen obcování 10. Svornost! Svornost! Prapor věje</p>	<p>Jezovítská Poznámka: zpívá se jako Jsou, jsou na potoce ráčata 1. Zas, zas jezoviti vstávají 2. Jich, jich poslal na svět satan 3. Hle, hle mají také čestný řád</p>
40	<p>Jezovítská 4. Aj, aj vyvěsili kabátek 5. Již, již jedenkrát zavedli 6. Jen, jen vzpomeňte si na Husa, jen jen na hranici žhnoucí od které duch český chytil, aby temnotu osvítil, jako slunce skvící.</p>	<p>Jezovítská 7. Nás, nás zbav o pane Ježíši</p>
41	<p>Válečné písně V Válečná¹⁰⁷ Poznámka: zpívá se jako Na Bílé hoře 1. Strašlivě se staví mravi šedotmaví</p>	<p>Válečné písně V 2. O kyž bysme břitký měli meč do bitvy 3. Aj kyž bysme měli špičatých bodákův 4. Kdybychom pak měli děl a kouli málo 5. Hoj vy vranní koně z pole na bojiště</p>
42	<p>Válečné písně V 6. Až pak vyplením koulk je pšenice</p>	

105 Tento název uvádí J. Václavková, viz VÁCLAVKOVÁ, op. cit. v pozn. 40, s. 144, 145 (5 slok).

III. Válečná, Pokrok: Orgán Americké Národní Jednoty, 9. 4. 1869, č. 77, s. 1. Zde je přehledně rozlišeno to, co se zpívá sborově. Jde o pokračování seriálu z předchozího čísla: *Novonárodní. J. Borecký*, Pokrok: orgán Americké Národní Jednoty, 2. 4. 1869, č. 76, s. 1.

106 Jedná se o slavnou báseň *Píseň svobody* (resp. *Válka, válka*) Josefa Jiřího Kolára. Známé je zhudebnění z pera Bedřicha Smetany v revolučním roce 1848, ale text zhudebnil i Smetanův vrstevník Albín Mašek – nikoliv formou písně, ale jako sbor (1851).

107 RYBA, Bohumil: *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví v Praze 5. Strahovské rukopisy DL-DU, Z, porůznu a výběr zlomků (čís. 2426–3286)*, Památník národního písemnictví, Praha 1971, s. 102 (viz 2675/ DS II 34 Vybrané básně a písně, píseň č. 113 na straně s č. 66 – zde text šesti slok).

Závěr

Šťastná náhoda přispěla k nalezení důležitého pramene, o kterém jsme sice věděli, ale znali ho jen ze stručných popisů. Tato studie přinesla základní přehled o charakteru a obsahu zpěvníku. Akcentována byla především stránka historiografická, podobnou pozornost si jistě zaslouží i jazyk pramene (např. vyjadřovací prostředky, poetika, pravopis). Z hlediska repertoáru české části lze zpěvník „*Písň Baborovy*“ řadit k nejdůležitějším tištěným zpěvníkům roku 1848 (*Slovanský zpěvník, Zpěvník Slavie*), ale i k méně známým a ve studii přiblíženým zpěvníkům rukopisným typu „Pluhař, Jiříček, Förchtgott-Tovačovský“. K druhé zmíněné skupině drobná poznámka. V roce 2021 jsem narazil ještě na jeden rukopisný zpěvník vztahující se k roku 1848: můj příspěvek *Uzavřený kruh? Muška jenom zlatá*.¹⁰⁸ je s největší pravděpodobností vůbec prvním popisem rukopisného zpěvníčku Jána Kašpara / Františka Ningera z léta roku 1848 (součást sbírek Knihovny Zdeňka Nejedlého v MÚA a AAV ČR, sign. 12252ZN), cenný je opět svými husovsko-husitskými prvky v zapsaném repertoáru. Je tedy zcela zřejmé, že nastala vhodná doba k pečlivé komparaci a revizi dosavadních výsledků bádání tištěných a rukopisných zpěvníků s vazbou na rok 1848 a dobu bezprostředně předcházející.

Adresa: Viktor Velek, Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky, Gabčíkova 2362, 182 00 Praha 8 – Libeň, Česká republika
E-mail: vvelek@mua.cas.cz, viktor.velek@gmx.de

108) <https://www.smnf.cz/cs/blog/Uzavreny-kruh-Muska-jenom-zlata/> [cit. 2022-04-08]